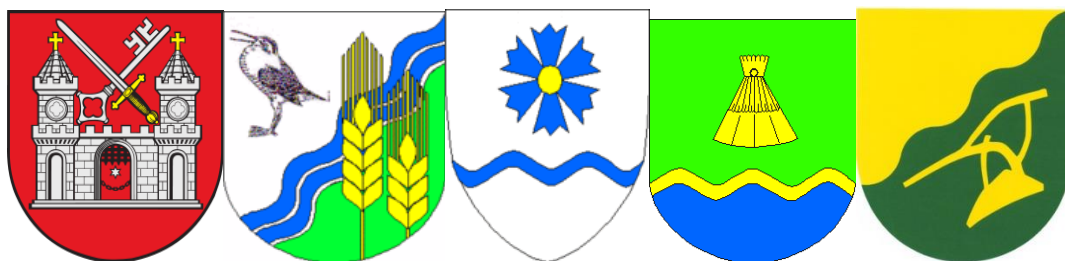

Tartu linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia 2014 – 2020

Tartu 2014

SISUKORD

Sissejuhatus.....	5
1. Mõisted.....	6
2. Tartu linnapiirkonna analüüs	7
2.1. Asend, piirid, linnamuster	7
2.2. Looduskeskkond	10
2.3. Rahvastik.....	12
2.4. Haridusvaldkond.....	15
2.5. Elamuarendus.....	21
2.6. Majandus- ja sotsiaalvaldkond	24
2.7. Liikumiskeskond	30
3. Koondhinnang Tartu linnapiirkonna arengutasemele, väljakutsed ja neile vastamine.	35
4. Tartu linnapiirkonna visioon, eesmärgid ja tegevussuunad	37
4.1. Visioon 2020.	37
4.2. Eesmärgid	38
4.2.1. Haridus	38
4.2.2. Majandus	39
4.2.3. Sotsiaalne turvalisus.....	39
4.2.4. Ühistransport ja integreeritud liikumiskeskond	40
4.2.5. Tõhus juhtimine, koostöö ja tegevuste sidususe kasv	41
5. Linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia tegevuskava.....	41
6. Strateegia elluviimise riskid ja nende maandamine.....	48
7. Strateegia elluviimine, seire ja ajakohastamine.....	49
Kasutatud allikad	50
LISAD.....	51
Lisa 1. Tartu linnapiirkonna kohalike omavalitsuste arengukavade annotatsioonid.....	51
Lisa 2. Tartu linnapiirkonna arengueesmärkide püstitus ja kaalutlused nendele vastamisel.....	53
Lisa 3. Tartu linnapiirkonna lasteaiakohtade ja kergliiklusteede projektid, kohalike omavalitsuste ettepanekud.....	56
JOONISED	
Joonis 1. Tartu linnapiirkonna ülevaatekaart ning Suur-Tartu rahvastiku tihedus.	8
Joonis 2. Tartu linnapiirkonna eeslinnaline uusasustus.	9

Joonis 3. Tartu linnapiirkonna rohevõrgustik.	11
Joonis 4. Tartu linna ja eeslinna valdade rahvastikudünaamika (Statistikaamet).	13
Joonis 5. Rahvastiku muutus asustusüksuste lõikes 2000-2011 (REL2000/2011).	13
Joonis 6. Sisse- ja väljaränne Tartu linnapiirkonnas, 2013.	14
Joonis 7. Tartu linnapiirkonna elanike arvu prognoos (5-a lineaarne trend).	15
Joonis 8. Lasteaedade paiknemine, suurus ning lastesõime/aia suhe Tartu linnapiirkonnas.	16
Joonis 9. Sõime- ja lasteaia-ealised lapsed Tartu linnas.	16
Joonis 10. Tartu linna üldhariduskoolide ning eeslinna valdade põhikooli õpilaste arv.	19
Joonis 11. 1. ja 10. klassi astujate arv Tartu linna koolides ning prognoos 2020.	19
Joonis 12. Kooliränne 2011. a rahvaloendusandmete ja haridusinfosüsteemi alusel 2013. a. 20	
Joonis 13. Uus-Tartu ruumimuster: elamukrundid, kuhu on 2000-2013 ehitatud uus elamu.	21
Joonis 14. Suur-Tartu uute kodude ja nendesse kolinud elanike arv 2001-2011 REL andmetel.	22
Joonis 15. Hoonestatud maa tehingu mediaanhind 2013 (Maa-amet).	22
Joonis 16. Elamuplaneeritus ja -ehitatus Suur-Tartus 1997-2013 (uute eluruumide koguarv) ning eeslinnastsenaarium.	24
Joonis 17. Tartu toimepiirkonnad ja tööränne (REL2011, kartograaf Martin Gauk).	27
Joonis 18. Tartu linna töökohtade paiknemine (MTA).	28
Joonis 19. Tartu linnapiirkonna hõivestruktuur.	28
Joonis 20. KOV põhitegevuse tulude maht elaniku kohta (EUR) ja netovõlakoormus (%) 2010-2013.	29
Joonis 21. Eeslinna liiklussagedus riigimaanteedel 2013. a (autot ööpäevas, transiit+ eeslinnaliiklus).	31
Joonis 22. Linnalähised bussiliikluse sagedus ja linnalähiliinivõrk.	32
Joonis 23. Tartu linna ja Tartu linnapiirkonna olemasolevad ja perspektiivsed arendatavad rattateed 2014-2020.	34

TABELID

Tabel 1. Tartu linnapiirkonna ja selle KOV loomulik iive ja rändesaldo 2009-2013.	12
Tabel 2. Sõimekoha taotlejad Tartu linnas seisuga oktoober 2014. a.	17

Tabel 3. Tartu linna laste varustus lasteaia- ja -hoiukohtadega ning kohtade vajadus 2014/15 õ-a.....	18
Tabel 4. Tartu linnapiirkonna lasteaiakohtade vajaduse prognoos.....	18
Tabel 5. Tartu linna töäjõuareaal kantide lõikes (kuni 40% hõivatutest).....	26
Tabel 6. Tartu linnapiirkonna SWOT analüüs.	36
Tabel 7. TLP lasteaiakohtade ja liikuvuse projektid	45

Sissejuhatus

Tartu linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia (TLP) on Tartu linna ja temaga vahetult külgnevate linliku arenguga viie omavalitsusüksuse koostöös sündinud strateegiline dokument, mis määratleb kooskõlastatud jõupingutused siinse elanikkonna elukvaliteedi suurendamiseks ning piirkonna konkurentsivõime kasvatamiseks, sh läbi piirkonna suurema funktsionaalse sidususe. Vastavalt Euroopa Liidu struktuurifondide regulatsioonile tuleb 2014–2020 eelarveperioodil suunata vähemalt 5% riigile eraldatud Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) vahenditest linnapiirkondade jätkusuutlikuks arenguks¹.

Eesti Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavas 2014–2020 kajastuvad need vahendid prioriteetses suunas „Jätkusuutlik linnapiirkondade areng“², mida viiakse ellu meetmete „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ ja „Ida-Viru linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ kaudu, millest esimene on suunatud Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondadele ning teine Narva ning Jõhvi/Kohtla-Järve linnapiirkondadele.

Prioriteetsest suunast toetuse saamise tingimuseks on linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia³ olemasolu. Linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia kujutab endast ühist strateegiadokumenti, mille linnapiirkond on ühiselt koostanud ja heaks kiitnud. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ seab eesmärgiks kvaliteetse ja mitmekesise elukeskkonna tagamise. Selle eesmärgi täitmiseks sätestatakse ühe põhimõttena linnaruumi kompaktsuse tõstmine. Kompaktset asustust selgitavas OECD raportis (*Compact City Policies: A Comparative Assessment*, 2012) tõlgendatakse mõistet a) üksteisele lähedalasuvate hoonekobaratena, b) linnatranspordiga püsivalt ühendatud piirkondadena ja c) töökohtade ja teenuste kättesaadavuse läbi. Käesolevas dokumendis keskendutakse eeskätt nendele teemadele, mille lahendamine eeldab Tartu linnapiirkonna kohalike omavalitsuste koostööd või tegevuste koordineerimist.

Strateegia elluviimiseks koostati tegevuskava, milles sätestatakse väljakutsetele vastamiseks vajalikud tegevused vähemalt prioriteetsest suunast rahastatavates valdkondades. Tegevuskava alusel valib linnapiirkonna hindamiskomisjon need projektid, mille rahastamise taotlused esitatakse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusse. Tegevuskava koostamise nõuded ning projektivaliku tingimused kehtestatakse toetuse andmise tingimuste määramisel. Meetme „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ raames toetatakse „Säästvate liikumisviiside kasutajate osakaalu suurendamine“ ja „Kodulähedased lasteaiad ja lapsehoiuvõimalused suuremate linnapiirkondade elanike jaoks on tagatud“ eesmärkide elluviimist.

Töö läbiviimiseks moodustati TLP omavalitsusüksuste esindajates töörühm, mille koosseisu kuulusid igast kohalikust omavalitsusest esindajad: Aare Anderson (Luunja vallavanem), Rein Haak (Tartu Linnamajanduse osakonna juhataja), Aivar Soop (Tartu vallavanem), Rein Kokk (Tähtvere vallavanem) ja Aivar Aleksejev (Ülenurme vallavanem). Samuti osalesid töös Tartu Maavalitsuse esindajad Margus Hendrikson (arengu- ja planeeringuosakonna juhataja) ja Maris Aleksašin (arengu ja keskkonna peaspetsialist). Töö käigus viidi läbi

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1301/2013, 17. detsember 2013 art 7 (4).

² Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020, peatükk 2.9 Jätkusuutlik linnapiirkondade areng, kättesaadav:

http://www.struktuurifondid.ee/public/UKP_rakenduskava_final.pdf

³ Meetodiline juhend linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia koostamiseks.

mitmeid seminare ja töökoosolekuid ning nendes osalesid spetsialistid kõikidest TLP kohalikest omavalitsustest.

Töö läbiviimisel kasutati erinevaid meetodeid: intervjuusid, linnapiirkonna sotsiaal-majanduslike andmete analüüse, ajurünnakuid ning arengudokumentide läbitöötusi erinevatel valitsemistasanditel. Põhiliseks andmeallikaks olid riikliku statistika andmebaasid, sh rahvaloendusandmed. Lisaks kasutati mitmeid värskemaid sihtuuringuid, ametkondade, omavalitsuste ja koostajate endi analüüse. Käesoleva dokumendi pani kokku Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia meeskond, kuhu kuulusid Rivo Noorkõiv, Antti Roose ja Helena Lind.

Dokument koosneb sissejuhatausest, mõistete seletusest, piirkonna sotsiaal-majanduslikust analüüsist koos nendest tulenevate järeldustega ja arenguliste väljakutsetega. Samuti on esitatud TLP visioon, strateegilised eesmärgid ja tegevused nende saavutamiseks. Tegevuskava sisaldab tehtud projektivalikuid lasteaiakohtade ja kergliiklusteede ehitamiseks. Eraldi peatükk iseloomustab strateegia elluviimise riske ja lahendeid nende maandamiseks. Samuti käsitletakse strateegia elluviimise, seire ja ajakohastamise korraldust. Töö lõpus on esitatud kasutatud materjalide loetelu. Samuti kuuluvad dokumendi koosseisu kolm lisa.

TLP jätkusuutliku arengu strateegia on läbinud Siseministeriumi ja Tartu Maavalitsuse kooskõlastuse ja selles on arvestatud nende poolt tehtud ettepanekutega.

Usume, et käesolev dokument aitab kaasa Tartu linnapiirkonna kohalike omavalitsuste senisest veelgi eesmärgistatud arengu kavandamisele ja kujuneb heaks eeskuju näitavaks omavalitsusüksuste koostöö praktikaks.

1. Mõisted

Linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia – Siseministeriumi metoodilisele juhendile vastav strateegiadokument, mille linnapiirkond (keskuslinn koos piirnevate omavalitsustega) on ühiselt koostanud ja heaks kiitnud ning mille olemasolu on toetuse saamise tingimuseks.

Linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia tegevuskava – tegevuskava, mis on aluseks prioriteetsest suunast⁴ toetuse saamisel ja mille linnapiirkond on koostanud vastavalt Siseministeriumi tegevuskavavormile ja juhendile.

Tartu linnapiirkond – Tartu linn koos lähitagamaaga, mille moodustavad Luunja vald, Tartu vald, Tähtvere vald ja Ülenurme vald (mida nimetatakse ka eeslinnavaldadeks). Jaotus tuleneb meetme „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ määrusest.

Keskuslinn – linnapiirkonna keskus, milleks Tartu linnapiirkonnas on Tartu linn.

⁴ Eesti Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavas 2014–2020 prioriteetne suund „Jätkusuutlik linnapiirkondade areng“.

Toimepiirkond – keskus-tagamaa süsteem, mis koosneb toimepiirkonna keskustest ja sellega funktsionaalselt seotud kohalikest keskustest ja nende tagamaal asuvatest paikkondadest, mille elanike jaoks on antud keskused peamiseks igapäevase ja perioodilise liikumise sihtkohaks.

Eeslinn – eeslinliku asustusega kesklinna ümbritsev vöönd rahvastiku tihedusega alates 40 in/km², Tartu puhul ulatub kuni 10 km kaugusele administratiivpiirist.

Suur-Tartu – morfoloogiliselt sidus linna-ala, mis hõlmab lisaks Tartu linna haldusterritooriumile ka eeslinnavööndit.

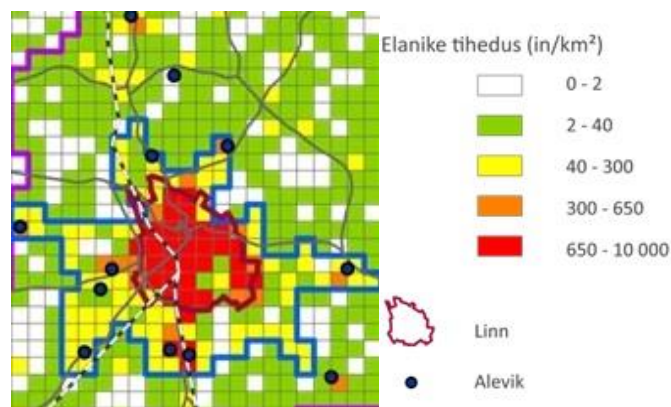
Säästev areng (ka jätkusuutlik või kestlik areng) – on sotsiaal-, majandus- ja keskkonnavaldkonna sidus ning kooskõlaline arendamine, mis tagab inimestele kõrge elukvaliteedi ning turvalise ja puhta elukeskkonna nii praegu kui ka tulevikus.

2. Tartu linnapiirkonna analüüs

2.1. Asend, piirid, linnamuster

2.1.1. Siseministeriumi juhendist tulenevalt Tartu linnapiirkond (TLP) koosneb kesklinna Tartust ja neljast piirnevast vallast – Luunja, Tartu, Tähtvere ja Ülenurme – kokku 672 km². Ligi poole linnapiirkonnast moodustab Tartu vald pindalaga 300 km². Linnapiirkond valgub Tartust kõigisse naaber-omavalitsustesse, välja arvatud kagusektoris paiknev Haaslava vald, mis on hilinevalt, aga samuti eeslinnastumas. Pidades linlikuks ja eeslinlikuks asustuseks rahvastikutihedust üle 40 inimese km², saab morfoloogiliste asustustunnuste alusel Tartut laiendada linna halduspiiridest 39 km²-lt 111 km²-le.

Joonis 1. Tartu linnapiirkonna ülevaatekaart ning Suur-Tartu rahvastiku tihedus.

Eeslinnavöönd, kus on viimase 15 aastaga toimunud oluline elamuarendus ja tekkinud kesklinnaga funktsionaalne sidusus, ulatub kuni 10 km linna halduspiirist. Uusasumid ja tööstusalad on tekkinud esmajoones radiaalselt põhimaanteed äärsetesse vöönditesse. Tiheasustatud linlikus asustuses ületab rahvastiku tihedus 75 in/km², hõredamas ja maalisema maastikumustriga eeslinnas rahvastiku tihedus langeb 40 in/km².

2.1.2. Tartu linna ruumiline struktuur on **kontsentriiline ja kompaktne**, vahemaad kesklinnast äärelinna ei ületa 5 kilomeetrit. Linna piirist algav eeslinlik asustus jääb üldiselt 5 km vööndisse, üksikute kiirtena mööda maanteed 10 km kaugusele. Kauglinnastumist ehk siis elamuarendust linnast kaugemal kui 10 km pole praktiliselt kriisijärgselt toimunud. Seega on TLP vahemaad linnafunktsioonide toimimiseks võrdlemisi lühikesed (kuigi TLP omavalitsusüksuste piirid ulatuvad kesklinnast märksa kaugemale), ka linnasisesed magistraaltänavad sidustavad kõiki linnaosi ning väljuvaid maanteed kõigis linnapiirkonna suundades ja sektorites. Lääne- ja lõunasuunda ümbritseb halduslinna piiril ringtee, mis on kujunenud oluliseks kasvukoridoriks.

2.1.3. TLP on **tugevalt ühekeskuseline vertikaalse sisemise hierarhiaga linnapiirkond**, kus ainsa uue ajastu keskusena on Tartu administratiivpiiril tekkinud Lõunakeskus, mis konkureerib teenuste osutamisega Tartu kesklinnas ja selle funktsioone nõrgendanud. Ometi on Tartu kesklinn säilitanud juhtpositsiooni avalike ja äriteenuste osas. Ka Tartu Ülikool, vaatamata uue linnaku poliitikale Maarjamõisas, hoiab ja arendab oma akadeemilist linnakut kesklinnas. Kesklinna vaba aja atraktiivsus on kasvanud, seda vaatamata tendentsile, et ettevõtetus, töökohad ja teenused on linnasüdames vähenenud. Tartu kesklinna üldplaneeringuga soovitakse kujundada välja linnakeskus, mis on sümbioos ajaloolisest ülikoolilinnast, kaasaegsest rahvusvahelisi tarku töökohti koondavast ärikeskusest ning linna- ja regioonikeskusest.

Ülenurme, Kõrveküla, Luunja ja Ilmatsalu kohalike keskustena linnapiirkonna sisemises asustushierarhias pole uusasustuse lisandumisel tugevnenud. Tartu suurus linnas ning tänases linnastruktuuris ja funktsioonides pole reaalne tugevate linnaosa- ega eeslinnakeskuste teke. Tartu linna halduspiirist väljaspool toimunud arendamine on asustust ja funktsioone hajutanud.

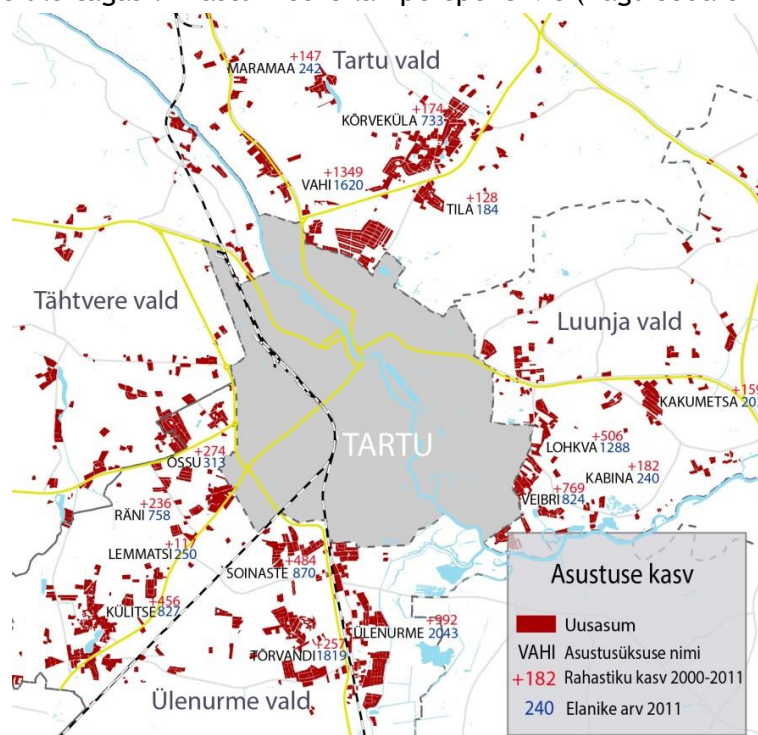
TLP suurus ja sidusus võimaldab vaatamata linna-ala laienemisele ja hõrenemisele hankida igapäevateenuseid ühekeskuselises mobiilsusmudelis. Samas, killustatud arendamine ja

võimetus üksikplaneeringuid terviklikeks linnaruumi lahendusteks asumi ja naabruskonna kvaliteedi huvides liita, sunnib elanikke kui teenustetarbijaid algselt sageli autokasutusele, suurendades individuaalset liikumisvajadust ning selleks aja ja majanduslikku kulu.

2.1.4. Linnapiirkonna ruumilist sidusust piirab loode-kagu teljel Emajõgi ja raudtee (linna piires 4 autosilda ja 5 raudteeületust). Emajõgi poolitab linnastut loodusliku takistusena, lammi ja märgalad tekitavad asustus- ja teedevõrgustikus loode-kagu-suunalise rohekoridori. Emajõe rohekoridor on seni linnapiirkonna arengus olnud pigem territoriaalselt sidusate arengute takistuseks, seda ka keskuslinna siseselt. Emajõgi on looduslik-füüsiliselt lahutamas just eeslinnavööndit. Murranguliseks saab siin Idaringteel Ringtee silla valmimine 2015. aastal, mis ühendab laienevaid eeslinnaasumeid Tartu lõuna ja idasektoris läbi Ropka tööstusrajooni. Raudtee(taristu) lahutab eeskätt Kesklinna Maarjamõisa meditsiini- ja ülikoolilinnakust, kuna puudub kergliiklusühendus.

Linnalähivaldadest on saarelisema asendiga Tähtvere, sest läänesuunal on Tartu äärelinnastumist hoidnud tagasi suurpõllumajandus. Elamuarendust pole toimunud ka endise Raadi sõjaväelinnaku ja lennuraja suunal (vana militaartaristu pigem segab). Maamärgiliseks avanguks linna kirdesektori arendamisel endise Raadi sõjaväelinnaku aladel saab olema Eesti Rahva Muuseumi uue hoone avamine külastajatele 2016. aasta lõpus.

2.1.5. Eeslinnastumist ja linnapiirkonna laienemist tuleb inimeste heaolu kiire kasvu etapis pidada loomulikuks protsessiks heaoluühiskonna tekkel ja arengus. Samuti ei saa tuumiklinna hõrenemist, linna valgumist linna halduspiiri taha ja tõusva keskklassi kolimist eeslinna pidada linnapoliitika saamatuseks, elamupoliitika taotluseks või planeerimissüsteemi nõrkuseks, vaid seda tuleb võtta neoliberaalse ühiskonna arengu tüüpilise arenguetapina, mis ei pruugi Tartu mugavalt mobiilse väiksuse juures minna linnastumistsükli üle tagasilinnastumiseks lähiperspektiivis (nagu seda on näha Tallinnas).

Joonis 2. Tartu linnapiirkonna eeslinnaline uusasustus.

Tunnustades kompaktsema ja sidusama linnaplaneerimise põhimõtteid tuleb ühekeskuselist kompaktilinna pidada keskaegseks anakronismiks, mida demokraatliku ühiskonna arengumudel, kapitalistlik kasvu- ja konkurentsiiideoloogia ning tehnoloogilise innovatsiooni saavutused ei toeta. Euroopa Liit rõhub territoriaalsele ühtekuuluvusele, mille üheks siduselemendiks on tugevad linnapiirkonnad

2.1.6. Linnapiirkond ei ole kindlasti omavalitsusüksuste pindala summa. TLP on väljendatud järgmistes piirides/areaalides ja funktsioonides:

- Linnastu kui linlik asustus: terviklik ja ruumiliselt sidus linnakeskkond 111 km²-l rahvastiku tihedusega üle 40/75 in/km².
- Lühimaa pendelrändeareaal: igapäevane töö-, haridus-, esmateenuste liikuvusmuster (6000 töötajat, 4000 last).
- Tööjõuareaal: 46 000 töökohta, neist kümnendik eeslinnas, kokku kolmveerand töökohtadest teenusemajanduses.
- Elamuturg: aastakäive 162 miljonit eurot (korteritehingute suhe 1 600 linnas/400 eeslinnas, eramute tehingukäibelt aastas on eeslinn lähenemas keskuslinnale).

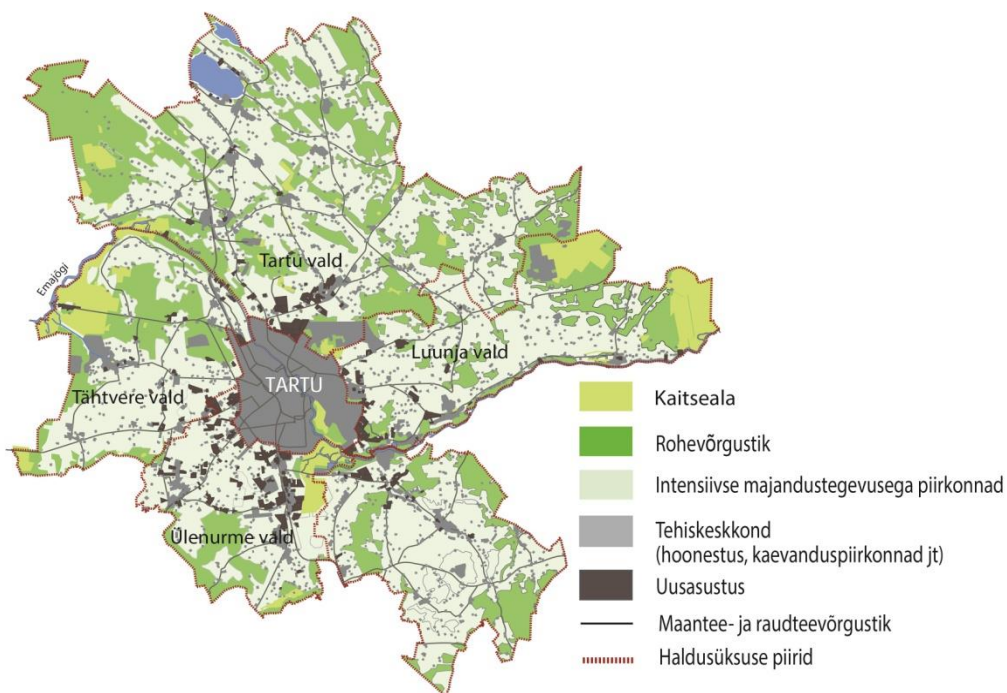
Arvestada tuleb asjaoluga, et Tartu kui tõmbekeskuse mõju on Lõuna-Eestis väga suur ja linna toimepiirkonna rahvaarv ulatub 160 000 elanikuni.

2.2. Looduskeskkond

2.2.1. TLP rohevõrgustiku teljeks on Emajõgi. Tartuga piirnev haritav maa on põhiliselt põllustatud ning mullastik on üldiselt viljakas. Probleemiks on põllumajandusmaa ja põllumassiivide killustamine ribaliste elamumaadega. Rohevõrgustik toetab linlaste virgestust ja puhkust. TLPs asuvad pargid ja Emajõe koridor on üsna heas korras.

Puhke- ja virgestusalad vajavad jätkuvat tähelepanu. Vajalik on rajada rohevõrgustiku aladele virgestus- ja puhkepiirkondi, mis siduda kergliiklusteede võrgustikuga ning parkimisaladega. Rajatavad puhkealad peaksid jagunema ümber Tartu linna ühtlaselt ja pakkuma inimestele erinevaid võimalusi aktiivse puhkuse tegevusteks. Rohealadele jäävad loodusväärtuslikud ja looduskaitseobjektid vajavad heakorrastamist, eksponeerimist ja tähistamist. Jätkuvalt tuleb TLP elanikele pakkuda loodushariduse alast õpet.

2.2.2. **Transpordisaaste ja selle keskkonnamõjud jätkuvalt suurenevad.** Keskkonnamõjude minimeerimine ja tervisliku elukeskkonna pakkumine on üks olulisemaid säästva arengu põhimõtteid. Transpordi negatiivseteks keskkonnamõjudeks on õhusaaste, müra ja vibratsioon, mis avaldavad mõju inimeste tervisele ning seetõttu ka elukohavalikule. Transpordi õhureostus on suurem magistraaltänavatel, kus liigub ka suuri veokeid. (Narva mnt – Puiestee tn ning Riia tn – Kastani tn). Üheks võimaluseks transpordi keskkonnamõju vähendada on viia biogaasibussidele üle linna- ja lähilinnaliini bussid, samuti asendada keskkonnasäästlike sõidukitega omavalitsuste tellitavad transporditeenused nt prügiveedu, tänavakoristus jne. 2012. aastal koostati Tartu linna välisõhu strateegiline mürakaart. Selle koostajad tõdevad, et eelkõige tuleb keskenduda autoliiklusest ja raudteeliiklusest tingitud müra vähendamisele ning vaiksete alade säilitamisele ja arendamisele. Kõrge müratasemega tööstusobjekte on Tartus suhteliselt vähe.

Joonis 3. Tartu linnapiirkonna rohevõrgustik.

2.2.3. Linnapiirkonna suurenevat energiatarvet tasakaalustab energeetilise autonoomia ambitsioon ja omaenergiaregiooni poliitika, mida viiakse ellu taastuvenergia laialdasema rakendamise (sh biogaas), hoonete energiatõhususe parandamise, tänavavalgustussüsteemides ja energiateadlikkuse käitumise tõstmisega. Paiksetest saasteallikatest välisõhku paisatud saasteainete kogused on püsinud Tartus umbes samal tasemel, sõltuvalt talvisest ilmastikust. Uusasumite küttelahendustes tuleb eelistada kaugkütet jm taastuvenergiat importmaagaasile.

2.2.4. Paljud uued eramud uusasumites on tsentraalse vee- ja kanalisatsioonivõrguga ühendamata. Seoses eeslinna veevõrkude liitumisega on tõstnud AS Tartu Veevõrk põhjaveekasutuse 5 miljonile m³ aastas, millest 2/3 kasutatakse olmeveena. Seoses klientide lisandumisega ja veevõrgustike pikenedamisega eeslinna on Emajõe reostuskoormus Tartu reoveepuhastist kasvanud BHT7, üldlammastiku ja fosfori alusel.

2.2.5. Olmeprügi sorteerimine ja liigiti kogumine äärelinna uusasumites ja eramutes on tagasihoidlikum kui kortermajades ja linnas (ühe-konteineri-lahenduse tõttu). Linnastu prügi veetakse ümberkäitlemiseks Aardlapalu jäätmekäitluskeskusesse. Seoses jäätmete taaskasutuse ja mitmete vedajatega on Aardlapalus prügi kogused vähenenud olulisel määral 28 tuhande tonnini.

2.2.6. Hajutatud elamuareng äärelinnas ei loo tingimusi tervikplaneeringuteks, mis täiel määral arvestaks rohevõrgustikuga. Tartu linnas hooldatakse 209 hektarit parke ja haljasalaid ning 76 hektarit metsi. Eeslinna valdades hooldatakse põhiliselt vanemaid tiheasustus-alasid, kuid uusasumites on esialgselt avalikku kasutusse planeeritud sotsiaalmaa erastatud ja omandanud ka uusi funktsioone, mistõttu teeservade jmt hooldamine on põhiliselt sidus kõrvalasuvate eramukruntidega.

2.3. Rahvastik

2.3.1. TLP rahvastik kasvab, eeskätt eeslinnas (tabel 1). Tartu linnapiirkonna elanike arv on 120 929 (2014), kellest 81% elab Tartu linnas. Aastatel 2000–2013 suurenes TLP elanike arv 4 043 võrra ehk 3,3%. Eeslinnastumise tulemusena on Luunja valla rahvastik kasvanud perioodil 2000–2013 41% (+1 803 inimest), Ülenurme vald 40% (+3 144) ja Tartu vald 29% (+2 086). Tähtvere vald pole rahvastikustatistiliselt suurenenud.

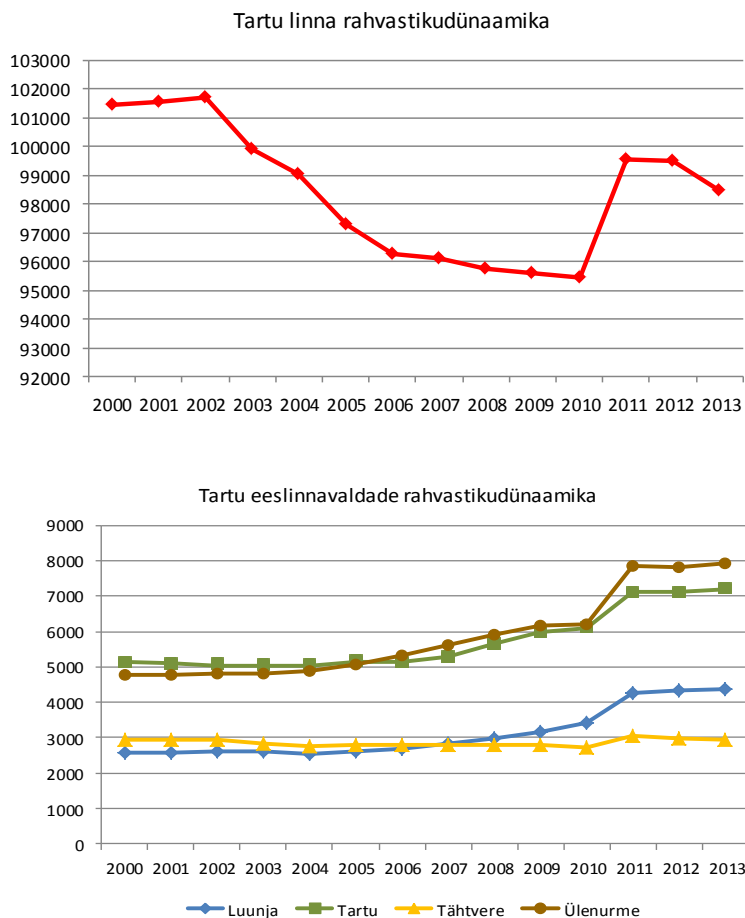
Tabel 1. Tartu linnapiirkonna ja selle KOV loomulik iive ja rändesaldo 2009–2013.

	2009	2010	2011	2012	2013
Linnapiirkonna Rahvastikumuuus	+604	+203	+199	+153	-873
Loomulik iive	545	573	464	384	480
Rändesaldo	59	-370	-265	-231	-1352
Tartu linna loomulik iive	467	456	368	276	301
Rändesaldo	-606	-626	-667	-546	-1408
Luunja valla loomulik iive	12	32	29	36	54
Rändesaldo	173	219	163	107	-5
Tartu valla loomulik iive	21	37	37	33	51
Rändesaldo	310	78	146	72	28
Tähtvere valla loomulik iive	7	0	8	-4	18
Rändesaldo	-17	-59	-34	-17	-26
Ülenurme valla loomulik iive	38	48	22	43	56
Rändesaldo	199	18	127	153	59

Rahvaloendusest saab tuletada, et Ülenurme vallas elab tegelikult veerandi võrra rohkem elanikke kui on registreeritud, Tähtvere ja Luunja vallas on rahvastikuregistri andmetel elanikke tegelikust 14% ja Tartu vallas 13% võrra vähem. Formaalne elukohta registreerimine Tartu linnas loob eeslinna lastega peredele soodsa juurdepääsu linna sotsiaal- ja haridusteenustele. Siiski peab arvestama, et märkimisväärsel arvul rikkamatel eeslinna elanikel on ka kesklinnas eluase.

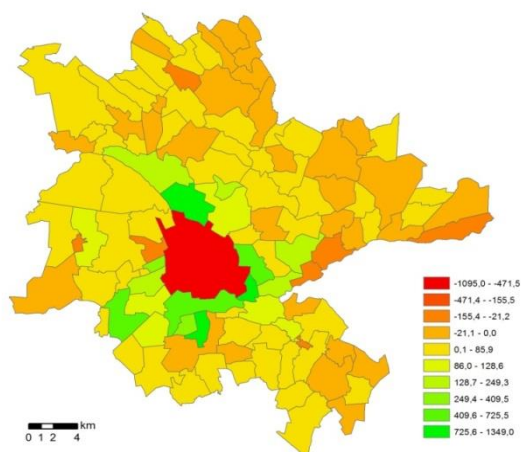
2.3.2. Kasvutrendis on eeslinna uusasumid, stabiilsena püsivad linna jalakäiguvööndi väikeelamuasumid ja eramuasumid ning eeslinna-alevikud. Langustrendis on Nõukogude aja kortermaja-asumid. Paljud linnaserva hajakülad on kasvanud eeslinnalisteks uusasumiteks. Mitme(kümne)kordselt on kasvanud elanike arv Luunja vallas Veibri (881%), Kabina (285%) ja Kakumetsa (286%) külades; Tartu vallas Vahi (278%) ja Tila (184%) külades; Ülenurme vallas Õssu (367%) ja Läti (150%) külades; Tähtvere vallas Ilmatsalu (119%) külas. Asulate löikes on ühtlasema kasvuga olnud Ülenurme vald ning Luunja valla linnaga mittekülgnevad külad. Iseloomulik on elanike vähenemine linnalähialevikes tingituna sealse elanikkonna rahvastiku vananemisest. Rahvastikuarengud on kõige erinevamad Tartu vallas, kus kaugusprofiilil Tartu linna piirist maakonna piirini esineb kiiret eeslinnastumist, aeglast vähenemist aga ka kiiret ääremaastumist. Ääremaastumise tunnuseid leiab ka Luunja valla idapoolsemast servast, Kavastu kandist.

Üldisema protsessina on vähenenud Tähtvere valla asulate elanike arv, kuid ilmselt on siin kaalukeeleks ka uusasunike osaline või mitteregistreerimine elanikuks.

Joonis 4. Tartu linna ja eeslinna valdade rahvastikudünaamika (Statistikaamet).

Märkus: 2011. aasta murdejoon tuleneb rahvaloendusest (2011.a faktiline rahvastik, eelnevatel aastatel registreeritud, järgnevatel aastatel statistiliselt korrigeeritud andmed).

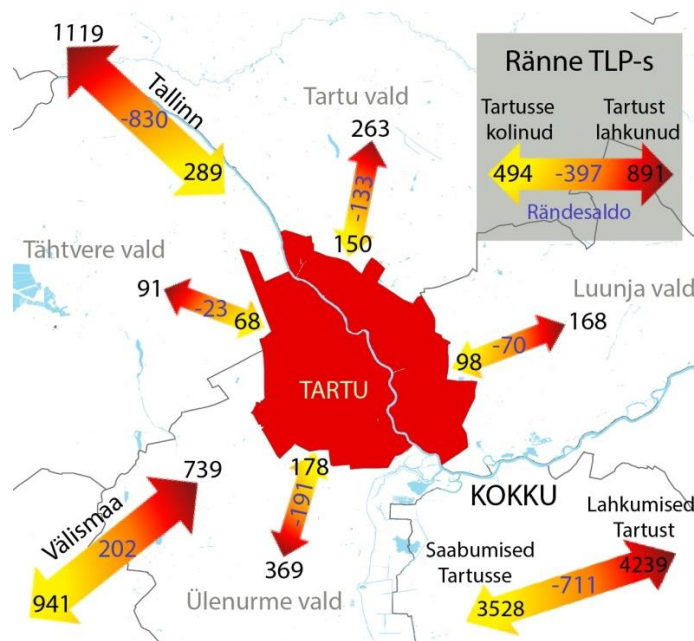

Joonis 5. Rahvastiku muutus asustusüksuste lõikes 2000-2011 (REL2000/2011).

2.3.3. Loomulik iive kasvab jätkuvalt eeslinnas, kuid on Tartu linnas näidanud alates 2009. aastast vähenemist. TLP loomulik iive oli 2013/14 +480 elanikku. 80% lastest sünnib

Tartus. Surmadest 88% toimub linnas. Tartu kui keskuslinna elanikkond väheneb ja vananeb, kuid ka suremus väheneb linnapiirkonnas, v.a Ülenurme. Demograafiline tööturusurveindeks⁵ on alla ühe Tartu linnas (0,93) ja Tähtvere vallas (0,92). Seevastu teistes eeslinnavaldades on indeksi väärtus 1,57–1,67.

2.3.4. Tartlaste väljaränne eeslinna, Tallinna ja välismaale tõmbab tugevalt miinusesse kogu linnapiirkonna rändesaldo (–1352 inimest aastal 2013).

Joonis 6. Sisse- ja väljaränne Tartu linnapiirkonnas, 2013.

Sisserändes moodustas Tartu linna osakaal 65%, väljarändes aga 78%, seejuures ka sisseränne Tartusse vähenes oluliselt 2013. aastal. Linnapiirkonna siseses rändes valdab Tartu linnast eeslinna kolimine, eeslinna aastane rändesaldo on kõikunud 250 ja 500 elaniku vahel. Rändeiive on tugevalt positiivne Ülenurme ja Tartu vallas tänu uutele kodudele ja sisserändele põhiliselt linnast, samas – eeslinnaränne on aeglustumas. Tähtvere valda on viimasel kümnendil iseloomustanud negatiivne rändesaldo. Tuntavalt on suurenenud ränne Tartu linnast Tallinna, aga ka välismaale.

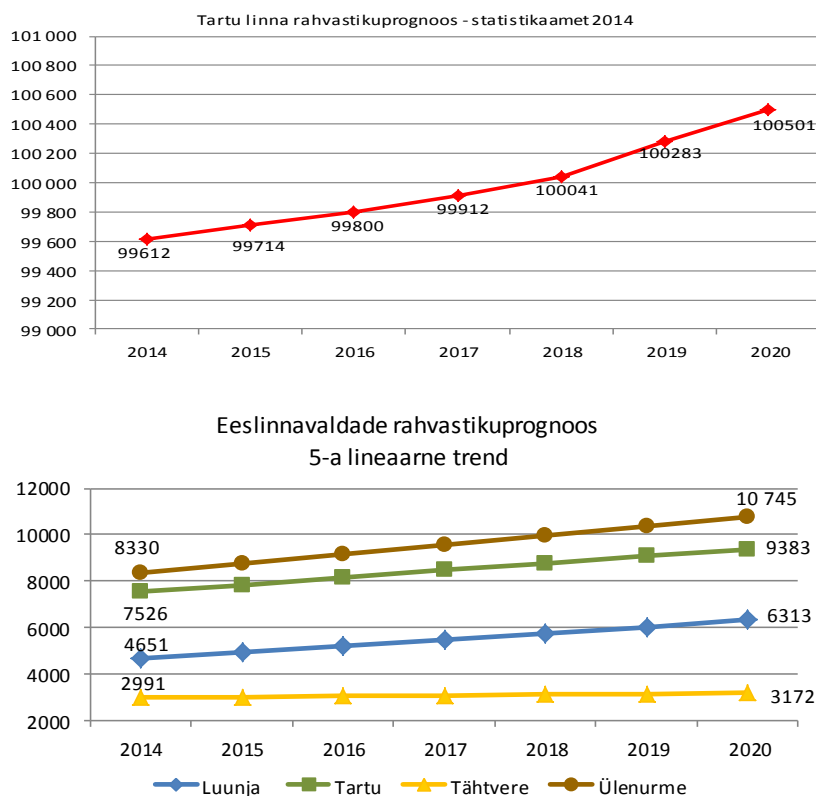
TLP on rände sihtkohaks Kagu-Eesti elanikele ning suurimaks väljarände lähtekohaks on Tallinn koos lähitagamaaga. TLP sisserände potentsiaal avaldub järgmistes segmentides: (a) tööränne Lõuna-Eestist, (b) haridusränne (koolidesse, kutsekoolidesse ja ülikoolidesse); (c) tagasiränne Tallinnast, (d) elukvaliteedi ränne kõikjalt Eestist suurlinnastumise alternatiivis Tallinnaga; (d) rahvusvaheline haridus- ja tööränne.

2.3.5. 2012/13 vähenes linnapiirkonna rahvastik 0,7% võrra. Statistikaameti rahvastikuproгноos on oluliselt optimistlikum nähes aastaks 2020 ette TLP rahvastiku vähenemist vaid 1,1% võrra. TLP rahvaarv on kriitilisel piiril üleilmastumise protsessides,

⁵ Tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55–64-aastased) suhe. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb.

kammitsedes töajõuturgu ning tekitades piiranguid suuremate ettevõtete rajamiseks ning teenusevõrgustiku arendamiseks tingituna väikesest kohalikust/regionaalsest siseturust.

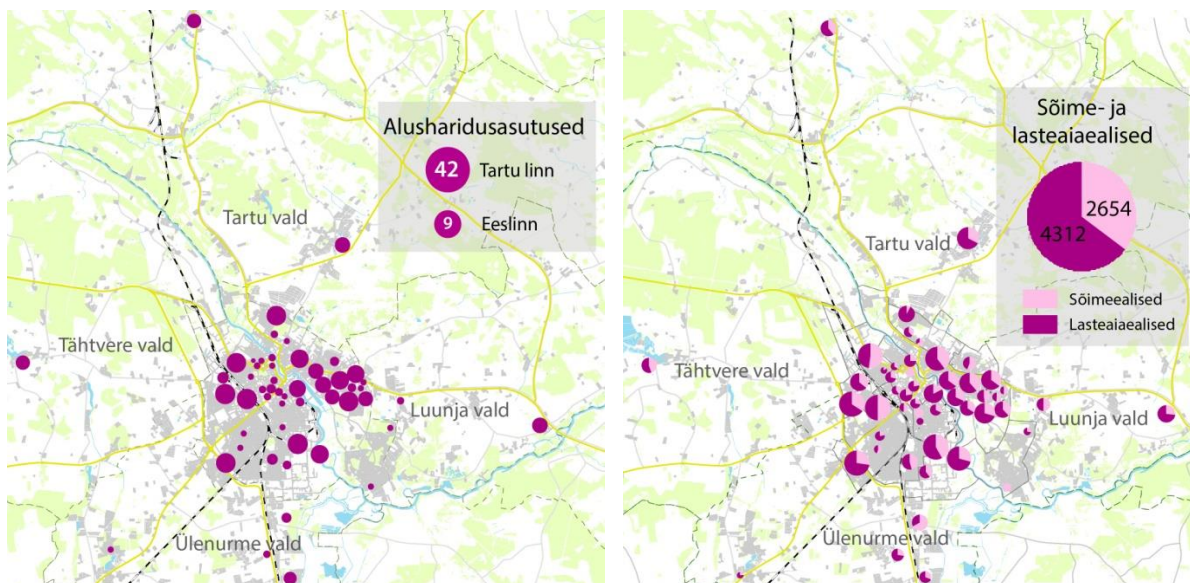
2.3.6. Tartu kui haridus- ja vaimupealinn on ühtlasi naistelinn – 56% linlastest on naised, kusjuures eriti tugev on (vanemate) naiste ülekaal Annelinnas ja Ülejõel. Eeslinnaalaldades on elanike sooline struktuur tasakaalus. Vanusstruktuuris on kuni 14 aastaste ja üle 64 aastaste suhe Tartu linnas 0,95, Luunja 0,58, Tartu 0,74, Tähtveres 1,11, Ülenurmes 0,54 ehk siis Ülenurme, Luunja ja Tartu valda võib pidada väga nooruslikuks, Tähtveres kaldub vanusstruktuur eakate kasuks. Tartu linnas on leibkonna suurus vähenenud, langedes 2,02 liikmele. Eeslinnaalaldades on leibkond jäänud 2011. aastal võrreldes 2000. aastaga enam-vähem samale tasemele, jäädes vahemikku 2,43–2,64.

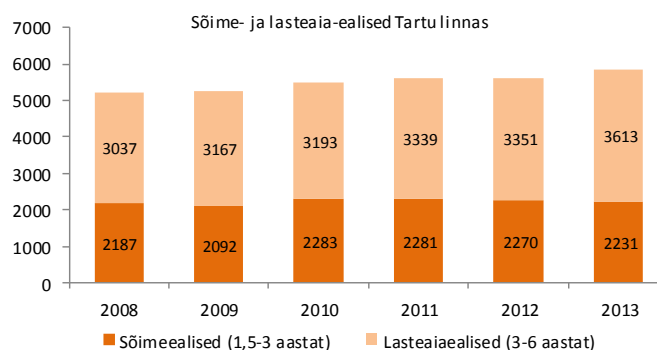
Joonis 7. Tartu linnapiirkonna elanike arvu prognoos (5-a lineaarne trend).

2.4. Haridusvaldkond

2.4.1. Sündivus on hakanud vähenema, mida tuleb dünaamiliselt arvesse võtta TLP haridusvõrgu planeerimisel. 2013. aastal sündis TLPs 1502 last, neist 80% linnas. Sündivus on alates aastast 2010 tervikuna vähenenud (200 lapse võrra) jõudes tagasi 2000ndate keskpaiga tasemele, millel on konkreetne mõju lasteasutuste võrgu arendamisele.

Joonis 8. Lasteaedade paiknemine, suurus ning lastesõime/aia suhe Tartu linnapiirkonnas.

Joonis 9. Sõime- ja lasteaia-ealised lapsed Tartu linnas.

2.4.2. Tartu lasteaivõrgu asjakohasus ja paindlikkus. Haridusvõrgustikus kehtib kesktõmbejõud kesklinna, kus on vältimatult töökohad ja teenusekvaliteet. Kokku on TLPs 51 koolieelset lasteasutust, neist 41 asuvad Tartu linnas. Lasteaedades käis 2013/2014 kokku 6 947 last, neist 5 854 Tartu linnas (84%). Viie aastaga on lasteaiaealisi eeslinna lasteaedadesse lisandunud 220, algkooliõpilasi 140 ja põhikooliõpilasi 110. Eeslinna lasteaiaid-koolid on küll laste absoluutarvult kasvanud, kuid nende suhteline kasv on piirdunud tagasihoidliku 2%ga. Tingituna sündivuse vähenemisest on eeslinnas sõimeealiste arv vähenemas (2012/2013 40 võrra), kuid lasteaia-ealiste arv on endiselt suurenemas eeslinnas (keskmiselt 40 võrra aastas).

Üldlevinud seisukoht on, et Tartu linnas sündivuse languse tasandab teatud ulatuses sisseränne. Seda asjaolu ei saa kohtade vajaduse prognoosimisel arvestada üks-üheselt, kuna laste arvu vähenemine on väike. Prognoosimisel tuleb arvestada tasandamisega vähemalt pooles ulatuses ehk 7,5%. Seega lasteaiaealiste laste arv 2019. aastal on koos sisserändega 6 783+509, kokku 7 292.

Tartu linn on viimastel aastatel ehitanud kolm uut lasteaeda: Lotte (2008), Sipsik (2009) ja Klaabu (2010), pluss täiendavalt 8 rühma 2007–2010 ja loonud 15 rühma 2011–2014

vanemates lasteaedades. Avalikku teenust pakuvad 11 eralasteaeda Tartu linnas ja 1 Kullerkupu lasteaed Ülenurme vallas Lemmatsis. Erasektori kaasamine on olnud Tartu linna üks kiir-reageerimislahendusi lastele kohtade loomisel: arendada investeringu- ning tegevustoetustega välja tugev eralasteasutuste ning lastehoiuvõrgustik (16% lastest). Tartu linna registreeritud, kuid linna lähivaldade (Tartu, Tähtvere, Luunja, Ülenurme) lasteaedades käivate laste arv on aastate lõikes muutunud (novembri 2014. aasta seisuga, 50 last). Valdavalt, eriti eeslinnavööndi uusasumitest, viiakse lapsi linna lasteaeda ja kooli, kuigi ametlikus statistikas on teiste omavalitsuste laste arv Tartu lasteaedades vähenenud (ametlikult vaid 185 last, hinnanguliselt kuni 700). Ehkki 2008–2014 on koos erasektoriga Tartus kokku loodud ca 1 000 täiendavat lasteaiakohta, püsib söimekohtade puudus (1 109 kohta sh 410 erahoiu last 2013. aasta lõpus). Süsteemi paindlikkust, ebamäärasust ja personaalsust väljendab fakt, et 266 vanemat loobus söimekoha pakkumisest (põhiliselt asukohaajendil). Ka lasteaiapaigutusest nähtub vastuolu, et kesklinna lasteaiad on üldiselt väiksemad, paneelmaja-asumites suuremad. Tartu näitel on lapsevanemate esitatud taotluste alusel lasteaiakoha soov suurim eeskätt kesklinna piirkonda, kus aga soovitud kohti napib.

Tartu linnas tegutseb 56 lastehoiu teenuse pakkujat, kokku kuni 650 kohaga. 2014. aasta alguse seisuga on eralasteaedade söimeosas 214 (15%) ja lastehoidudes 440 (31%) 1 411st söimelapsest.

Registreeritud lastehoidjate arv on tõusnud 206ni (31.12.2013). Tartu on pidanud ühe operatiivse ja asjakohase lahendusena söimeealiste laste kohapuuduse leevendamiseks munitsipaallasteheidude (5) loomist, mis lubab täiendavalt luua 308 hoiukohta (septembrist 2014 on avatud munitsipaallastehoidud: Midrimaa Lastehoid (15 kohta, Ülikooli 1), Lotte lastehoid (18 kohta, Jaama 123). Dets.2014 – jaan.2015 on kavas avada järgmised munitsipaallastehoidud: Meelespea hoid (45 kohta, Ilmatsalu 3a), Karoliine lastehoiukeskus (120 kohta, Tähe 4) ning Rukkilille lastehoiukeskus (110 kohta, Vasara 50). Eelnimetatud munitsipaallastehoidud komplekteeritakse järk-järgult.

Söimekohtade taotlemist väljendab tabel 2.

Tabel 2. Söimekoha taotlejad Tartu linnas seisuga oktoober 2014.a.

Avaldusi kokku	1109
neist kasutab kohta erahoius	218
neist kasutab kohta eralasteaias	155
neist kasutab kohta teises omavalitsuses	37
kodused	699

Söimeealiste laste arvu tipuks on Tartu linn prognoosinud 2014. aastal 2 070. Samas, 2013. aastaks oli sündivus langenud 1 502 lapsele (2010: sündivuse tipp 1 755 last) ning tõenäoliselt sündivus väheneb veelgi. Kohtade prognoosi erinevus sündivusest tuleneb asjaolust, et Tartu linnas registreeritakse rahvastikuregistrisse ning pannakse koharegistrisse kümneid eeslinnas elavaid lapsi (kokku käib linna lasteaedades 600–700 last).

Erivajadustega lastehoid vajab lahendamist linnapiirkonnas tervikuna. Tuleb arvestada, et arenguliste erivajadustega laste rühmad on väiksemad, töötajatel on vajalikud nii

eripedagoogilised kui pedagoogilised kompetentsid ning ruumide sisustus peab lähtuma erivajaduse spetsiifikast (nt kehapuudega lapsed, meelepuudega lapsed jt).

Samas peaksid suurtest asutustest ülikoolid ja kliinikum omama tänasest paindlikumaid lastehoiu tingimusi. Erasektori toetamine lasteaia- ja hoiukohtade juurdeloomisel on omavalitsusele kõige hinnatõhusam lahendus lasteaiakohtade puuduse likvideerimisel, sest rendikoha maksumus on umbes 5 korda madalam uue lasteaia kohta maksumusest (vastavalt 5 000 EUR ja 25 000 EUR). Tartu linn on koostöös erasektoriga seadnud eesmärgiks nii lastevanemate võrdse kohtlemise kohatasude osas kui saavutada Tartus lasteaiakohtade ja hoiuteenuse nõudluse-pakkumise tasakaal (Tartu Linna volikogu 26.06.2014. aasta määrus nr 26 „Tartu linna eelarvest lapsehoiuteenuse rahastamise kord“). Lähiperioodil avatakse Tartus 6 uut eralastehoidu (ca 100 kohta). Eralastehoidud koostöös kohaliku omavalitsusega on teenuse pakkumisel paindlikud ning arvestavad vanemate vajadustega (nt Tartu Ülikooli lastehoid).

Lasteaiakohtade puuduse leevendamisel tuleb samuti arvestada seniste lasteaedade rühmade komplekteerimiskoormusega – hoolekogu ettepanekul võib valla- või linnavalitsus laste arvu rühmas suurendada. Nimetatud viis on esmaselt tingitud reaalsest kohtade vajadusest. Praeguste ja loodavate lasteaiakohtade puhul saab hakata rühmade komplekteerimisel lähtuma koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud piirarvudest ning rakendada senisest tõhusamalt ühe pere õed-vennad ühes lasteaias lähenemist (Riigikogu poolt 5. novembril 2014 vastu võetud koolieelse lasteasutuse seaduse uue redaktsiooni § 15 lõike 3 kohaselt: Valla- või linnavalitsus võtab kõigepealt lasteasutusse vastu lasteasutuse teeninduspiirkonnas elava lapse, eelistades võimaluse korral lapsi, kelle samas elukohas elavate sama pere teised lapsed käivad samas lasteasutuses. Kõnealune muudatus jõustub alates 01.01.2015).

Tabel 3. Tartu linna laste varustus lasteaia- ja -hoiukohtadega ning kohtade vajadus 2014/15 õ-a.

	Kohti	Tartu lapsi
Lapsi kokku vanuses 1,5–7		8020
Munitsipaallasteaedades	5561	5346
Eralasteaedades	586	575
Teiste KOV-de lasteaedades		301
Eralastehoidudes	653	616
Avatavates munitsipaallastehoidudes	308	308
Laste maksimum arv, kellele Tartu linn on kohustatud kohta vanema soovi korral pakkuma, kellele hetkel koha pakkumise võimalus puudub		874

Tabel 4. Tartu linnapiirkonna lasteaiakohtade vajaduse prognoos.

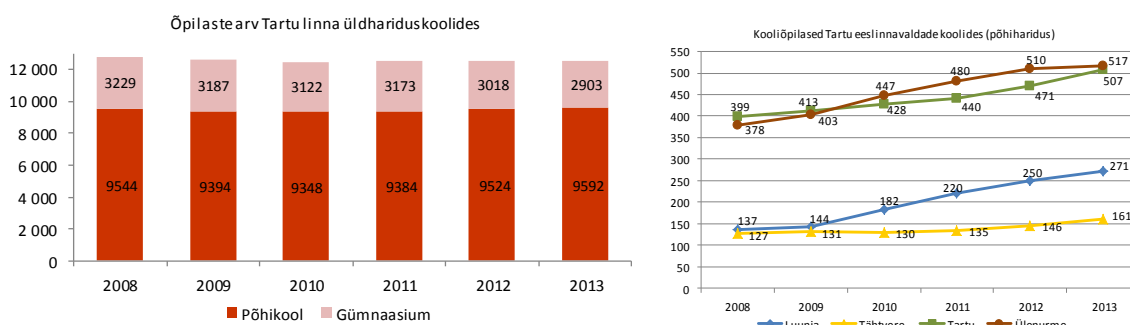
KOV	2013/14*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Linnapiirkond KOKKU	6947	9484	9447	9356	9079	8786	8791	8691
Tartu söimeastmes	-	2070	1976	1917	1870	1894	1926	1790
Tartu l lasteaiaastmes	-	5950	6003	5913	5752	5524	5366	5357

KOV	2013/14*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tartu I vajadus kokku	5854	8020	7979	7830	7622	7418	7292	7147
Luunja vajadus kokku	228	253	253	308	338	378	408	438
T sõimeastmes	-	101	72	70	95	80	85	90
T lasteaiastmes	-	114	99	122	103	89	85	95
Tartu v vajadus kokku	357	572	528	549	555	426	527	542
Tähtvere vajadus kokku**	119	120	120	120	120	120	120	120
Ü sõimeastme täiendav	-	108	108	114	30	30	30	30
Ü lasteaiastme täiendav	-	31	70	46	25	25	25	25
Ülenurme vajadus kokku	389	519	567	549	444	444	444	444

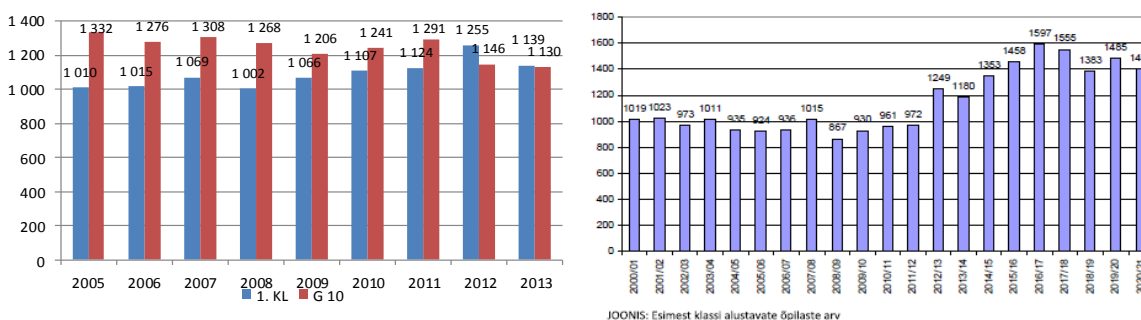
Allikas: * EHS faktiline lasteaiakohtade arv; ** prognoos puudub

2.4.3. Eeslinna põhikooliaste on veel aastaid kasvufaasis, kus õppijate kvantitatiivse arvu kasv võib mõjutada õpikeskkonna kvaliteedi tõusu. Eeslinna põhikoolides õpilaste arv kasvab, viie aastaga on lisandunud kokku 233 õpilast (15%). Luunjas on kasv olnud tagasihoidlikum ja ebahütlane. Tartu ja Tähtvere vallas on kasv olnud kiirenev, kuni 7–9% aastas.

Tartu linna prognooside kohaselt tõuseb esimesse klassi astujate arv tippu 2016/2017 õppeaastal (1 597 õpilast, 67 24. õpilasega klassikomplekti), misjärel hakkab 80–100 võrra aastas vähenema.

Joonis 10. Tartu linna üldhariduskoolide ning eeslinna valdade põhikooli õpilaste arv.

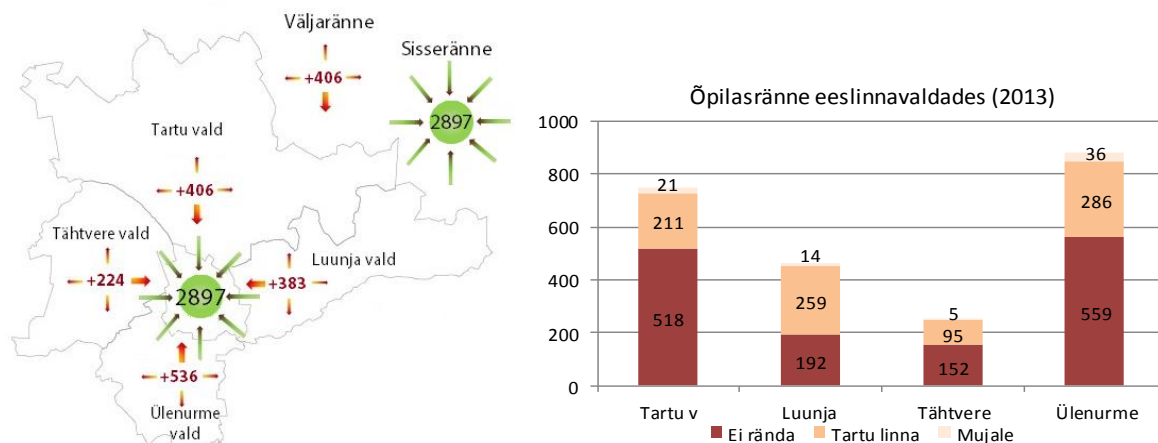

Joonis 11. 1. ja 10. klassi astujate arv Tartu linna koolides ning prognoos 2020.

Tartu linna munitsipaalkoolides käis 2013. aastal 11 709 õpilast, 851 lähivaldadest (8%) ja 1 167 kaugemalt (10%). Ametliku statistika järgi on 2009–2013 nii linnas kui eeslinnas suurenenud õpilaste arv umbes 200 võrra, samas on eeslinnast linna kooli käivate õpilaste arv hoopis vähenenud 130 võrra. Treffneri ja Poska gümnaasiumides on gümnaasistide

osakaal, kes pärit väljapool Tartut 40%. 2013. aastal oli küll gümnaasiumlõpetajate arv veel 957, kuid lähiaastail jääb gümnaasiumikohtade arv kõikuma 600 piirsesse. Tartu tingimustes võib optimaalseks pidada, et 70–75% põhikooli lõpetajatest jätkavad keskkoolides. Tartu gümnaasiumide kvaliteet laiendab koolide tagamaad veelgi Lõuna- ja Ida-Eestis. Eeslinna gümnaasiumid peavad kinnistama oma kas spordi-, muusikahariduslikku vms spetsialiseerumist.

Haridusandmebaaside statistikasse, iseäranis haridusrände osas, tuleb tingituna fiktiivsetest registreerimistest ja kiirenenud elukohamobiilsusest nii linnapiirkonna siseselt kui ka laiemalt suhtuda reservatsioonidega. Võttes koolirände analüüsis aluseks rahvaloendusandmed laste arvu kohta ja koolide õpilaste summa kohalikes omavalitsustes, ilmneb, et eeslinna koolirände voog on kaks korda suurem ametlikust (Joonis 12). Tartus käib koolis 2 900 õpilast teistest omavalitsusüksustest, mis on EHISes registreeritud 2 083 õpilasest 800 võrra suurem. Samuti erineb 800 võrra õpilaste arv eeslinnas, kes käivad Tartusse kooli – REL 1 549 vs EHIS 851.

Joonis 12. Koolirände 2011.a rahvaloendusandmete ja haridusinfosüsteemi alusel 2013.a.

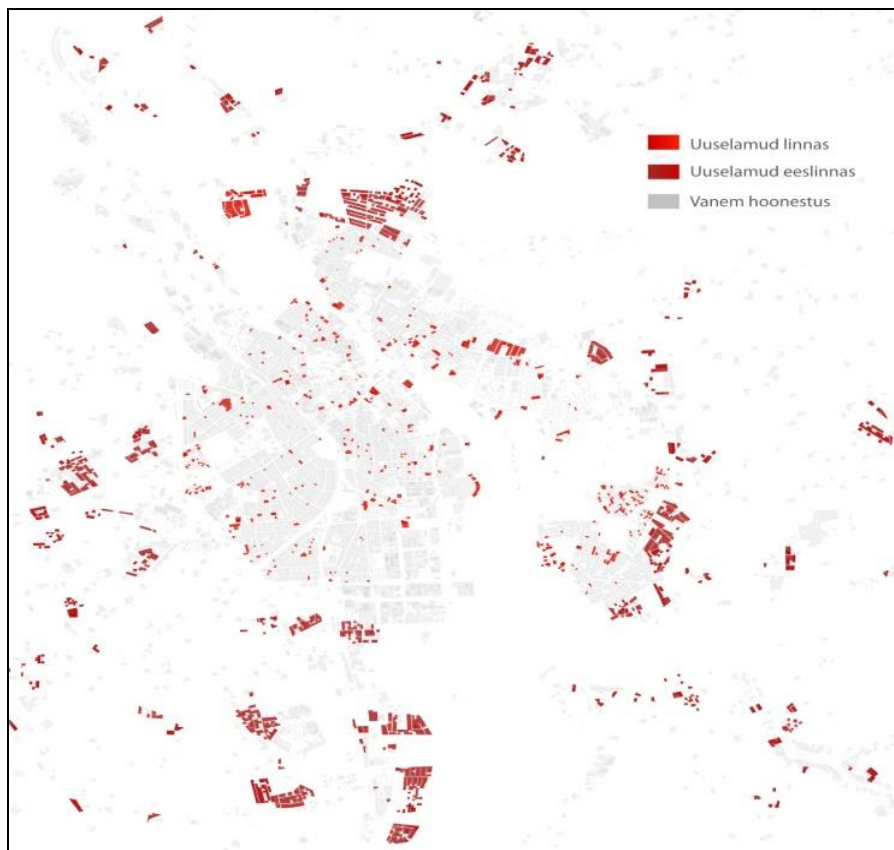
Hariduskulude protsendi järgi 2013. aasta eelarves reastuvad omavalitsused järgmiselt: Ülenurme 65%, Tartu vald 61%, Tähtvere 53%, Luunja 55%, Tartu linn 45%.

2.4.4. Tartu kutsehariduskeskus 3 500 õpilasega (neist ligi 2 000 kutse-keskharidusõppes) on **tulevaste oskustöölise kasvulava**, tunnustatud regionaalne kutseõppeasutus kogu Lõuna-Eestile. Lisaks pakub Tartu kutseõpet merekoolis, kunstikoolis ja muusikakoolis. Kutsehariduse roll linna haridusprofiilis on tuntavalt suurenenud.

2.4.5. Tartu on **eelkõige ülikoolilinn**. Tartus on Eesti juhtivad kõrgkoolid Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool ning seitse teaduse tippkeskust. Tartu kõrgkoolis käib umbes 22 000 üliõpilast, neist 15 000 päevases õppes. Üliõpilaste arv on vähenemas, mis hakkab olulisel määral mõjutama linnapiirkonna tarbijaturgu, teenuseid ja elamuturgu. Tartus töötab suur osa eesti teadlastest ja õppejõududest, kes moodustavad arvestatava osa linnapiirkonna elanikest, nõ 'siseturust'. Teaduspoliitilised ja ülikoolide, sh ruumilise paigutuse ja investeerimisotsused on tihti linnaelus määravamad kui linnavalitsuse või erasektori algatused.

2.5. Elamuarendus

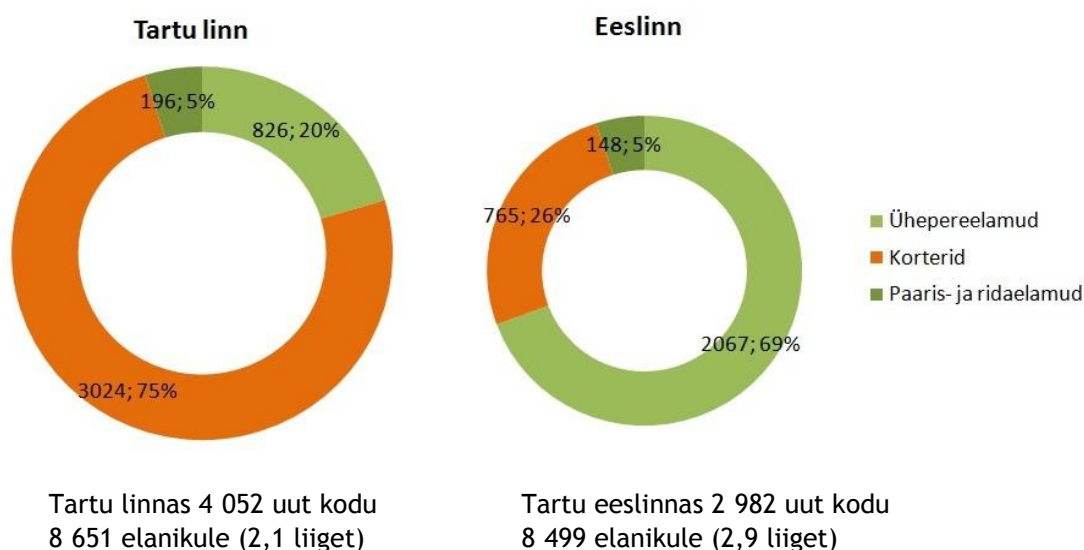
2.5.1. TLP elamufond on kasvanud hüppeliselt nagu ka on paranenud elamistingimused. TLP eluruumide üldarv kasvas 6 567 ehk 14% võrra perioodil 2000–2011. Eramuehitusega seoses suurenes eluruumide kogupind 3,72 miljonit m² ehk 52%.

Joonis 13. Uus-Tartu ruumimuster: elamukrundid, kuhu on 2000–2013 ehitatud uus elamu.

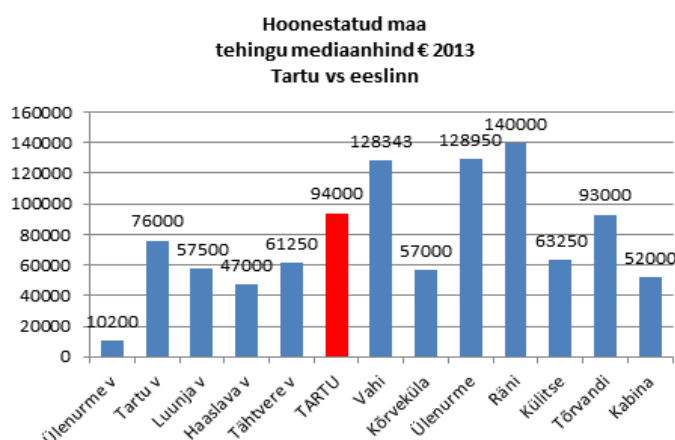
Eluruumide arv suurenes kõige rohkem Luunjas 64%, aga ka Ülenurmes 60%, väiksemal määral Tartu vallas 33%. Kui Ülenurme vallas kasvas ühepereelamute arv, siis Luunja vald kasvas eeskätt väike-elamute arvel. Elamine on muutunud ühelt poolt ruumikamaks, teisalt privaatsemaks.

2.5.2. Uude kodusse on TLPs kolinud 17 000 inimest ehk iga seitsmes perekond aastatel 2000–2013. Kasutuslubade järgi on uusi eluruumi lisandunud umbes 5 000, nendest 70% Tartu linnas. Kokku on TLPs rajatud enam kui 1 200 ühepereelamut ja ligi 3 600 korterit. Tartu linnas on uutest eluruumidest 80% korterid, Ülenurme vallas 20%. Kriisijärgselt on hüppelist elamuarendust näidanud jalakäigu-vööndis asuvad miljööväärtuslikud asumid Karlova, Ülejõe ja Supilinn (gentrifikatsioon). Linnaosadest on elamuarenduse tulemusena aga kasvanud Jaamamõisa ja Ülejõe (vastavalt 450 ja 400 eluruumi), ka Veeriku (250). Uude kodusse on 2001–2011 kolinud nii linnas kui eeslinnas umbes 8 500 inimest ehk siis suhtarvudelt ei ole uuseluarendus linna halduspiirides olnud samas suurusjärgus eeslinnaarendustega.

Joonis 14. Suur-Tartu uute kodude ja nendesse kolunud elanike arv 2001–2011 REL andmetel.

2.5.3. Tartu elamuturg on väike ja tundlik sõltumata toetavatest teguritest – Tartu regionaliseerumisest, tudengite üüriturust ja stabiilsest avalikust sektorist. Uute korterite pakkumised suudavad kiiresti küllastada Tartu kinnisvaraturu, ka põhjusel, et linn ja eeslinn käituvad terviklikul kinnisvaraturul ühendatud anumadena. Uute eluruumide osas on turg kaldunud pärast kriisi eeslinna kasuks, eriti aktiivseks on muutunud eeslinna korteriturg (ka järelturg). Tehingustatistikas eristuvad uusasumid Vahi, Ülenurme ja Räni, kus eramukinnistu hinnad on tõusnud vähemalt veerandi võrra kõrgemale linnakinnistutest. Mõneti kaugemates eeslinnaaevikes, Kõrvekülas, Külitses ja Kabinas hoiavad hindu suhteliselt madalal suvilate järelturg ning üsna elamiskõlbmatud väiketalud (ilma maata), mille ostuks piisab sisuliselt tüüp korteri müügist. Kriisijärgselt, alates 2011. aastast, on elamute ja elamukruntide kinnisvaraturg näitamas kiiremat tõusu Ülenurme ja Tartu vallas. Luunjas pole elamuturg elavnenud, küll aga on mitmekordistunud elamukruntide pakkumine. Investorid ja arendajad on aru saanud, et kauglinna elamukruntidele puudub nõudlus ja hinnad veelgi langevad.

Joonis 15. Hoonestatud maa tehingu mediaanhind 2013 (Maa-amet).

3 hinnaklassi, I Äärelinna uusasumid Vahi, Ülenurme, Räni; II Tartu linn; III Eeslinna uuenevad asumid: Kõrveküla, Külitse, Kabina.

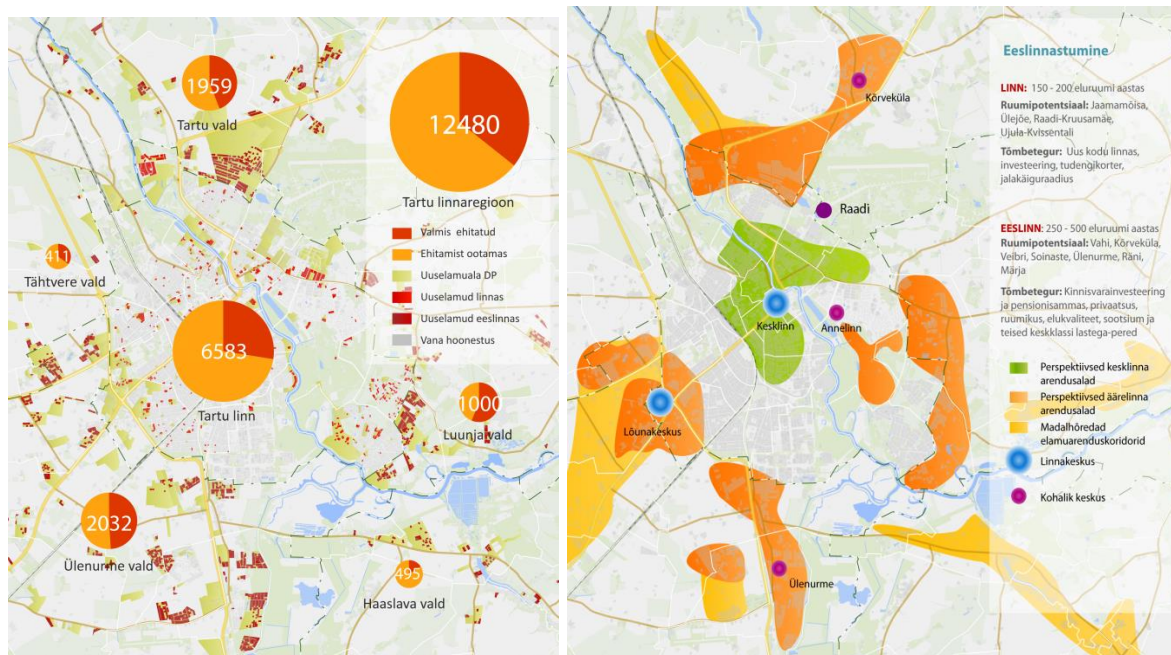
2.5.4. Pidev ja kiirenev hinnatõus on aastatel 2013–2014 vähendanud iseäranis uute eluruumide taskukohasust, sestap on taas suurenemas järelturg ja renoveerimine. Lähiaastatel hakkab olulisel määral vähenema tudengite arv, mis vabastab turul suhteliselt arvukalt väiksemaid, suhteliselt vanu kortereid. Omanikel on valida, kas üürida odavamalt ja tagada pindade täituvus või püüda küsida kõrgeimat hinda, mis võib tähendada eluruumide tühjalt seismist. Tekkiv rendi- ja müügisurve peaks ohjeldama viimase paari aasta hüppelist hinnatõusu, kuid eeldatavalt suureneb ka tühjade eluruumide osakaal. See kõik kinnitab nõudluse vähenemist uutele linnakorteritele, mis tingib elamufondi vähendamise vajaduse. Eeslinnastumisel ja linnaruumi arengutes on tekkinud elamuturul erinevaid valikuvõimalusi. Peresegmendil on uue kodu valik, mis linnastumisprotsesse individuaalsete otsuste summas kumulatiivselt suunab, järgmine:

- renoveeritud või uus korter gentrifitseeruvates linnaosades Karlovas, Supilinnas ja Ülejõel;
- amortiseerunud eramu servalinnas;
- eeslinnakorter Vahis, Ülenurmel vm uusasumites;
- eeslinnaeramu kaugemal linna piirist.

Peresegmendis jäädakse tingituna suurematest valikuvõimalustest eelistama linnakorterile eeslinnakodu sõltuvalt laenuvõimest kas eramus, ridaelamus või kaasaegse ruumilahendusega korteris.

2.5.5. Nii keskuslinn kui eeslinn on üleplaneeritud. Linnas on planeeritud neli korda rohkem kui ehitatud (vaid veerand planeeritud elamutest on valmis ehitatud), eeslinn on kaks korda üleplaneeritud. Elamualade (eriti korter- ja ridamajade) arendamistempo on tõusnud 2013–2014, planeerimistempo on jäänud viimastel aastatel samaks, kuid planeeringusurve (detailplaneeringute algatamised) on taas kasvamas. Kuna paljud elamukrundid pole ka müügis, kinnitab see, et on tekkinud hulgaliselt õigustatud spekulatiivse ootusega (lühiajalise) ühelt poolt ja teiselt poolt (pikaajalise) investeringuhuviga elamumaaomanikke. Linnas saaks kehtestatud detailplaneeringute alusel rajada 5 690 uut eluruumi ca 11 000 elanikule, eeslinnas 2 500 uut eluruumi 7 500 elanikule.

2.5.6. TLP strateegilisteks elamuarenduse aladena saab määratleda järgmised linnaasumid: Keslinna jalakäiguvöönd (gentrifikatsioonilaine), Jaamamõisa (uued korterelamud), Kvissentali (madaltihe aedlinn) ja Uus-Ropka (funk jõelinn), kus senine arenguhoog, asukohakvaliteet ja elamumaaressurss võimaldab terviklikult uushoonestuid välja arendada. Senisest terviklikumad arendused võimaldavad atraktiivset kohaloomet ja tekitavad linnakeskkonna kvaliteedi tõusu. Struktuurse muutuse linnaruumis ja linnakvaliteedi tõusu, Bilbao efekti tekitab maamärgiline ERM Raadil, kiirendades taristu- ja elamuarendust linnastu põhja- ja kirdesektoris, Raadil ja Vahis, mis kujuneb linnauuenduse mootoriks ja kasvukeskuseks järgnevatel aastatel. Eeslinnas on hoonestuselt tihedama ja linnaga sidusama arenguga olnud Vahi, Lohkva, Veibri, Ülenurme, Soinaste, Räni, Märja, Õssu, kus on võimalik kiiremini terviklikke asumeid ja naabruskondi välja kujundada.

Joonis 16. Elamuplaneeritus ja -ehitatus Suur-Tartus 1997–2013 (uute eluruumide koguarv) ning eeslinnastsenaarium.

2.6. Majandus- ja sotsiaalvaldkond

2.6.1 Tartu on kasvanud 2000ndatel regionaalseks teenusekeskuseks, mida väljendab majandusstruktuur. TLPs tervikuna domineerivad suurima osakaaluga majandusharudest kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, kinnisvara-alane tegevus, ehitus ning tervishoid ja sotsiaalhoolekanne, majutus ja toitlustus. Realiseerimise netokäibe alusel on aastatel 2002–2011 Tartu linnas suurenenud teenusemajanduses juhtimistegevus, programmeerimine, konsulteerimine, kirjastamine, samas on oluliselt vähenenud arhitekti- ja inseneritegevused, hulgikaubandus ning ka veondusäri. Äärelinnavööndi ettevõtlust iseloomustab laomajandus, veondus, transpordivahendite müük ja hooldus, puidutööstus. Uutest eeslinna tööstusparkidest on edukaimad Vahi ja Ülenurme. Linna piires paiknevad Ropka ja Ravila tööstuspargid kasutavad asendilist ja juurdepääsu eelist, külgnemist ringteega. Tartu linnapiirkonna töötlevast tööstusest on käibelt olulisemad jookide, haagiste, nahktoodete ja plasttoodete tootmine. Kriisijärgsetel aastatel peale 2010. aastat on tugevnenud eeskätt põllumajandust teenindav ettevõtlus, logistika ja laomajandussektor, aga ka loomemajandus. Linnas on aktiivsust tõstnud uue majanduse ettevõtted. Teadus-arenduslik konsultatsioonisektor, aga ka ehitussektor, on kasvanud eeskätt eurotoetuste najal. Viies eeslinna ettevõtlusest on seotud kaubandusega. Üldise ettevõtlusaktiivsuse, nagu ka uute ettevõtete loomise osas, on TLP Eesti esirinnas.

2.6.2. Tartu kui teaduslinna ekspordipotentsiaal on jätkuvalt rakendamata ning Eesti osakaaludes suhteliselt isegi kahanenud. Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise ettevõtluse arendamiseks tuleb parandada ettevõtjate ligipääsu kapitalile, kaasata välisinvesteeringuid, suurendada erasektori rolli teadus- ja arendustegevuses, panustada loomemajanduse, IKT ja teiste võtmetehnoloogiate potentsiaali avamisele lisandväärtuse tõstmisel.

TLP kriitiliselt väike mass tööjõudu ja ettevõtteid seab selged piirangud klasterite arendamisele. Retoorika ja ettevõtlustoetused klasterdumise ja nutika spetsialiseerumise

sildi all ei ole sisemist võimendust regionaalsest koondumisest tekitanud, pigem on tegemist üksikute eraldiseisvate turuliidritega nišitoodangus ja -teenustes. Tugevateks ekspordivõimelisteks sektoriteks on traditsiooniline metallitööstus ja autotehnika tootmine (Metec, Respo), IT-teenused ja mängutööstus (Playtech, Regio, jne). Klasteripoliitikat ja nutikat spetsialiseerumist tuleb edendada kogu Lõuna-Eesti ettevõtlus- ja innovatsioonipotentsiaali kaasates, et ehitada üles globaalselt konkurentsivõimelisi väärtusahelaid lisaks eelnimetatutele bioenergias ja puidutööstuses, põllumajanduses ja toiduainetetööstuses, turismis ja sporditeenustes jne.

2.6.3. Asendiliselt – ka ülikoolid ääre- ja eeslinnastuvad. Maaülikooli linnak oma asendiga Tallinna mnt väljasõidul Tähtveres on nihutamas akadeemilisi raskuskeskmeid eeslinna. Tartu ülikooli Maarjamõisa linnaku arendamist võib pidada äärelinnastumiseks, kuivõrd linnak pole mugavalt ja kergliiklusega sidustatud kesklinnaga. Ülenurmele kolis Eesti Lennuakadeemia. Eeslinna teadus-arenduspotentsiaali väljendab Tartu teaduspark asendiga linna piiril külgnevalt ringtee ja Lõunakeskusega.

2.6.4. TLP tööareaal on laienenud kogu Eestisse, TLPsse on koondunud 87% Tartumaa töökohtadest. 46 000 linnapiirkonna töökohast asub juba kümnendik eeslinnas. Suurte tööandjatena domineerivad meditsiini- ja haridusasutused, laiemalt avalik sektor. Iga viies töökoht on hariduses. Avaliku sektori regionaliseerimise ja haridus- ja meditsiinasutuste kasvu tulemusena on tööturul veelgi suurenenud avaliku sektori töökohtade ülekaal. Tulenevalt on töökohtade arv suhteliselt kasvanud kõige enam Vana-Tammelinnas (haiglad) ja Tähtveres (EMÜ) ning vähenenud Ropkamõisas, Vanalinnas ja Ropka tööstusrajoonis. Linnapiirkonna siseselt on jätkuvalt kõige enam töökohti Ropka Tööstuse, Vanalinna ja Riimäe asumis (vastavalt 4 531, 4 246 ja 3 582).

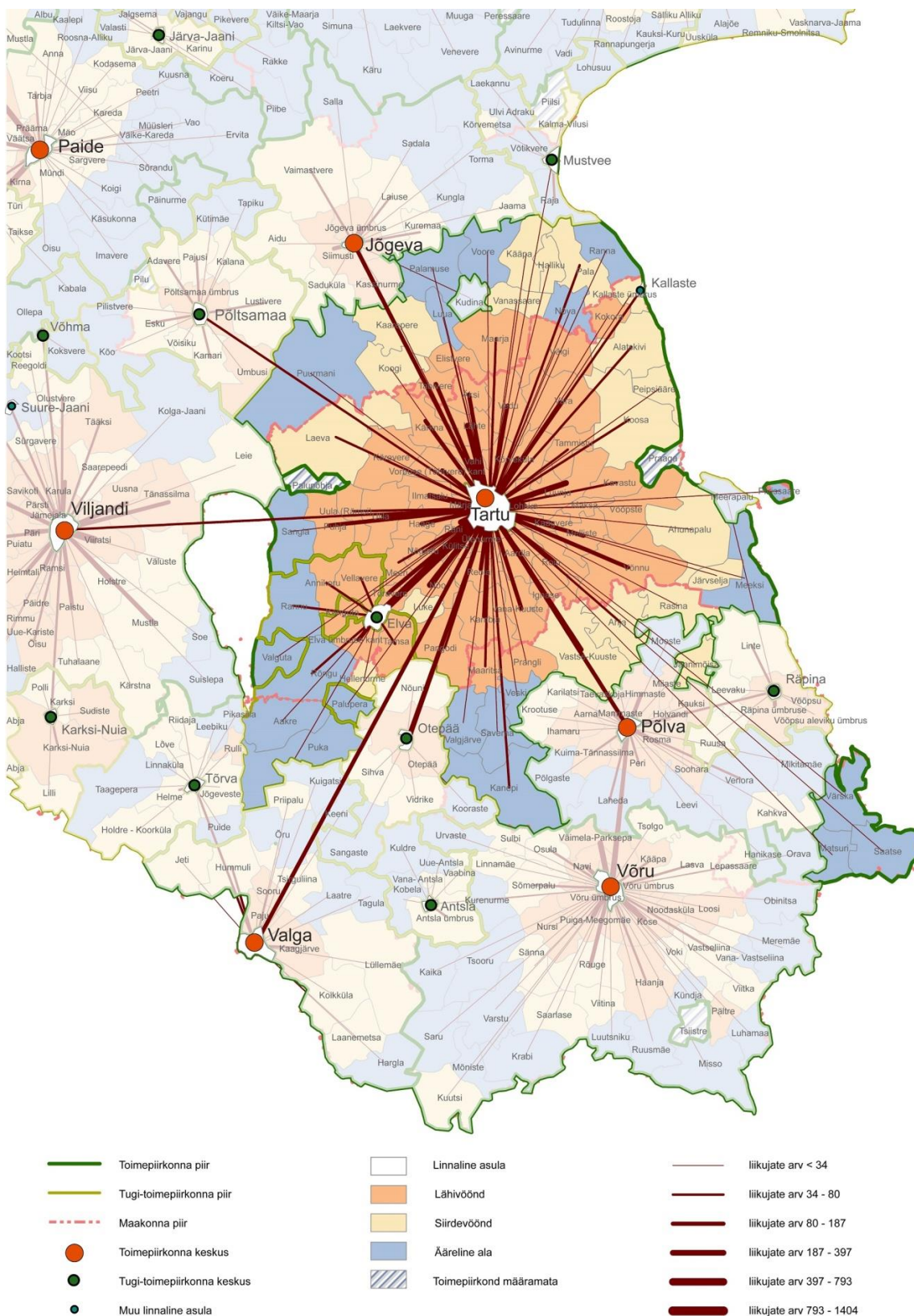
Tartus töötab 32 800 tartlast ja 5 600 eeslinlast (14%), 3 000 (7%) käib kaugemalt. Tartu toimepiirkonna lähivöönd (üle 30% hõivatutest) on hõlmamas enamust maakonna suurematest maa-asulatest ning laienenud juba ka üle maakonna piiride Jõgevamaale, Põlvamaale ning Valgamaale. Tartu on kasvanud esmaseks töörände sihtkohaks Viljandile, Valgale, Põlvale, Jõgevale, Põltsamaale ja Mustveele. Tööjõuareaal väljendab mitte ainult Tartu linnapiirkonna laienemist, vaid Lõuna-Eesti suurregiooni funktsionaalset tugevnemist.

Hõive edasisele kasvule absoluutarvuliselt seavad piiri demograafilised muutused. Seega on hõive suurendamine võimalik tööturul osalemise aktiivsuse tõusu korral, mida aitavad kompenseerida pensioniea tõus ning tööturul osalemist toetavad meetmed, samuti võimalused vähendada töötust. Ka geograafiliselt on tööjõuareaal tänastes liikuvuses ja sõidukaugustes/kiirustes saavutamas piire.

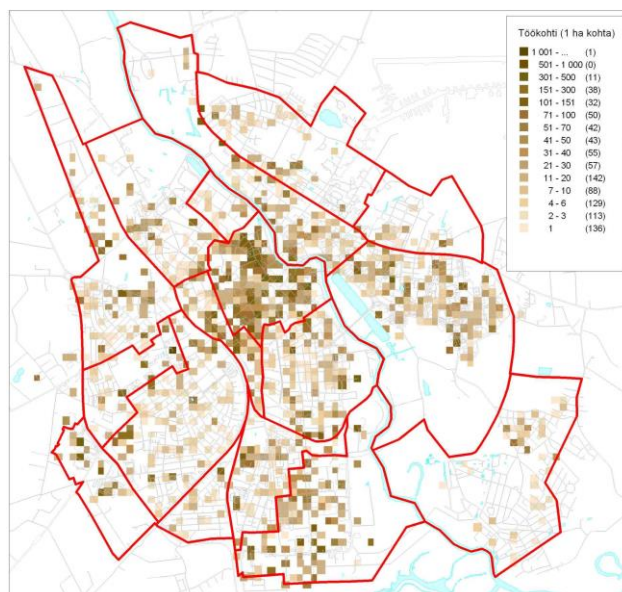
Tartu linna suurimateks tööandjateks on avaliku sektori asutused ja ametid, samuti tekstiilitööstuse ja metallitööstuse ettevõtted. Paradoksaalselt on eeslinna suurimaks tööandjaks Tartu Agro 164 töökohaga. Tööhõivelt on tugevalt põllumajanduslikud nii Tähtvere vald kui Luunja vald (põllumajandustöötajate arv vähenes kümnendiga 200 võrra), linliku hõivestruktuuriga on eeslinna valdadest vaid Ülenurme. Veerand eeslinna töökohtadest on töötlevas tööstuses (+500 töökohta 2000–2011), järgneb kaubandus (18%, +700 töökohta 2000–2011) ja ehitus (12%, +600 töökohta 2000–2011)). Linnas vähenes 1 700 tööstustöölise, 1 000 kaubanduse ja 700 veonduse töökohta.

Tabel 5. Tartu linna tööjõuareaal kantide lõikes (kuni 40% hõivatutest).

Kant	Rahvaarv	Hõivatuid	Hõivemäär	Tartus tööl	Tartus tööl %
Märja	1116	577	66,4	397	71,3
Vahi	1862	934	68,2	614	68,3
Räni	758	355	60,5	231	67,3
Lohkva	2616	1272	63,1	793	66,2
Ülenurme	4732	2291	65,4	1404	64,5
Haage	597	271	54,3	163	62,9
Külitse	1310	612	60,2	368	62,8
Vorbuse	507	232	56,4	138	61,9
Ignase	174	51	34,9	30	61,2
Aardla	982	395	52,5	226	60,4
Kõrveküla	1613	698	56,2	379	57,4
Kärkna	532	247	57,4	135	57,0
Reola	638	280	54,3	142	54,4
Kaagvere	334	119	42,2	59	51,8
Roiu	857	351	49,8	164	51,4
Vedu	587	209	43,4	97	50,0
Ilmatsalu	1098	517	59,4	244	49,9
Luunja	1223	507	53,4	236	49,1
Vana-Kuuste	699	283	51,3	130	48,1
Mäksa	221	74	40,7	34	47,2
Ulila	490	174	42,4	75	47,2
Meeri	353	124	43,5	54	46,2
Äksi	776	310	50,0	126	44,7
Lähte	1311	549	53,2	229	44,6
Nõo	1969	862	55,8	360	44,0
Melliste	803	316	48,0	129	43,6
Nõgiaru	259	104	48,8	41	41,0
Võõpste	298	78	31,8	29	40,8
Tõravere	531	259	59,3	101	40,6
Uula (Rämsi)	364	118	42,6	41	40,2
Elistvere	245	72	36,7	28	40,0
Pangodi	528	179	42,1	66	39,8

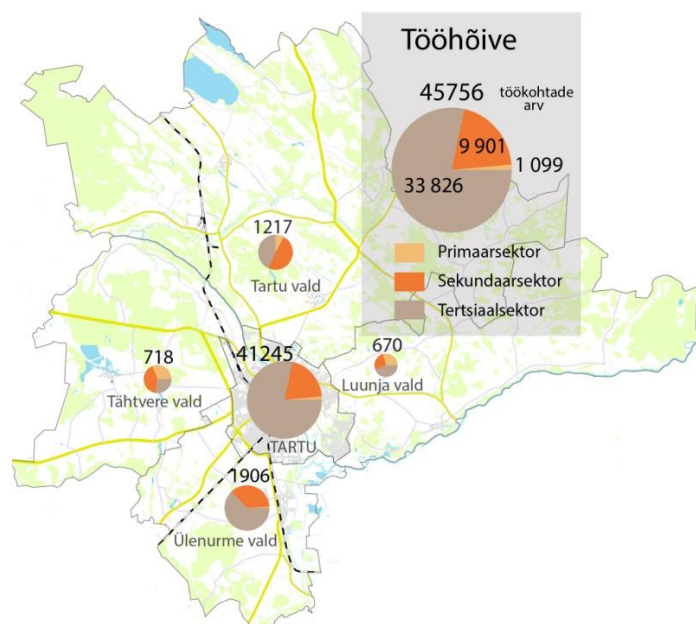

Joonis 17. Tartu toimepiirkonnad ja tööränne (REL2011, kartograaf Martin Gauk).

Joonis 18. Tartu linna töökohtade paiknemine (MTA).

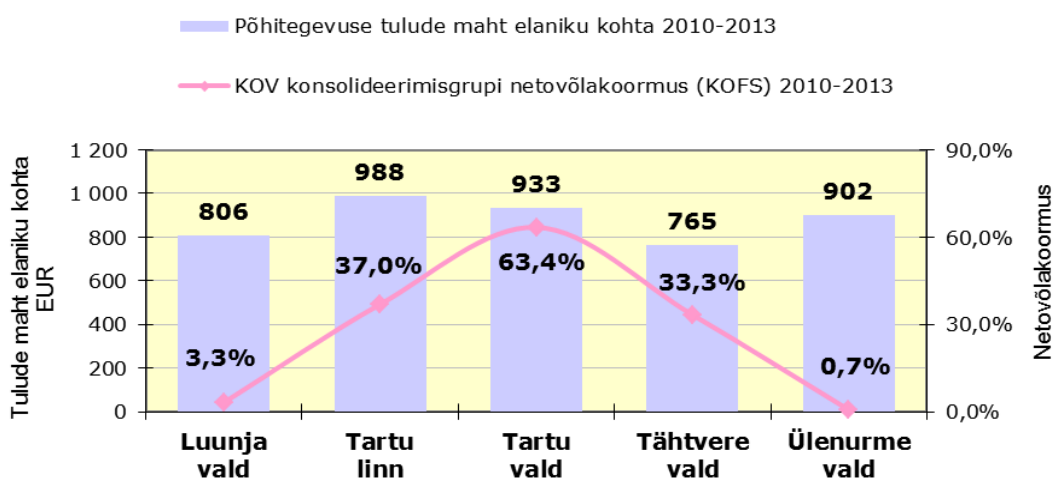
TLP majandusstruktuuris oodatakse jätkuvalt suhteliselt kiiret hõive kasvu info- ja kommunikatsioonitehnoloogias, elektroonika- ja masinatööstuses. Neil tegevusaladel on loodav lisandväärtus keskmisest kõrgem. Prognoosi kohaselt oodatakse kesk- ja kõrgtehnoloogilise tootmise ning teadmismahukate teenuste rolli suurenemist, seda ennekõike läbi Tartu haridusasutuste ja ettevõtluse tugistruktuuride toetuse ettevõtetele (biotehnoloogia). Tõusev trend on loomemajanduses. Hõivatute arv kasvab eeldatavalt ka traditsioonilisematel tegevusaladel, kus TLP saab tugineda oma eelistele (joogitööstus, turismisektor) või kus seoses Ülikooli Kliinikumi kompetentsiga ja elanikkonna vananemisega on oodata nõudluse kasvu (tervishoid ja sotsiaalhoolekanne). Jõupingutusi tehakse energiaga seotud valdkondades. Kasvab spetsialistide ja oskustöölise osatähtsus, väheneb lihttöötajate arv.

Joonis 19. Tartu linnapiirkonna hõivestruktuur.

2.6.5. TLP arengus on aasta-aastalt kasvanud turismi ja külastuste tähtsus. Tartu on muutunud üha enam aastaringse külastuse objektiks, olles Lõuna-Eesti turismivärv. TLPs saab viljeleda aktiivse puhkuse turismi, kultuuri- ja ajalooturismi, loodusturismi, tervise- ja lõõgastusturismi, äri- ja konverentsiturismi. Tartumaale ja Jõgevamaale kavandatakse geoparki, mis vastavalt UNESCO suunistele seob kohaliku looduspärandi, põhirõhuga geoloogilistele ja maastikulistele objektidele, ning pärandkultuuri.

2.6.6. Kohalike omavalitsuste finantsvõimekus seab piirangud investeerimisele. KOV põhitegevuse tulude maht elaniku kohta on kõrgem Tartu linnas ja Tartu vallas. Väga konservatiivset laenupoliitikat on viljelenud Ülenurme vald ja Luunja vald, kus netovõlakoormus on püsinud üldiselt nullis. Tartu vald on hoidnud võlakohustust umbes 3 miljoni euro juures, Tartu linna võlg on kasvanud üle 50 miljoni euro. Tartu linn investeeris 39 miljoni euro mahus (2013).

Joonis 20. KOV põhitegevuse tulude maht elaniku kohta (EUR) ja netovõlakoormus (%) 2010-2013.

2.6.7. Eeslinnas elavad suurema sissetulekuga inimesed. Keskmise lisandväärtus töötaja kohta on küll linnas eeslinnast kõrgem, kuid mediaanväärtus on eeslinnas oluliselt kõrgem, mis näitab eeslinnas paikneva töö ühtlasemat tootlikkust ja palgataset. Teisalt, suurema sissetulekuga Tartus töötajad on kolinud eeslinna, mida väljendab eeslinlaste keskmise brutotulu kasv (Ülenurme vallas 1004 eurot, Tartu linnas 916 eurot). Palgatöötajate brutotulu kasv oli 2012–2013 Ülenurme vallas, Tartu vallas ja Luunja vallas ligi 9%. Kriisijärgsetel aastatel on palgatöötajate kasv Ülenurme vallas ja Tartu vallas keskmiselt 6% aastas, Luunja vallas isegi 9–12%, püsidis Tartu linnas 1–2%. Tähtvere vallas on palgaliste arv püsinud stabiilsena.

2.6.8. Toimetulekuprobleemidega peresid on TLPs 1100 ehk vaid 2% leibkondadest, siin on püsivalt Eesti madalaim töötus (1855 registreeritud töötut 31.10.2014 seisuga, vähenenud 335 võrra alates aasta algusest). Suhteliselt rohkem töötuid elab Tartu linnas ja Luunja vallas (3%), kõige vähem aga Tähtvere ja Ülenurme vallas (2,3%). Tööturg on täielikult kriisist taastunud. Keskmiselt maksti Tartu linnas toimetulekutoetust kuus 541 perele (80% ühevanema-perega). Lastetoetusi maksti Tartu linnas 13 070 perele, vanaduspensioni 19 615 inimesele, töövõimetuspensioni 6 895 inimesele. Tartu linna hoolekandeaasutuste klientide arv on vähenenud, mida võib tõlgendada sotsiaalolukorra

paranemisena. Probleemsete perede arv on mõneti eeslinnavaldades kasvanud. Suhtelist vaesust esineb linnapiirkonnas kõige rohkem Tartu linnas, kus suhtelise vaesuse piirist allpool elab 15% linlastest (olles Eesti keskmisest kahe protsendi võrra väiksem, kuid Harjumaast poole kõrgem). Parim elujärg on Ülenurme vallas, kus suhtelises vaesuses elab alla kümnendiku valla elanikest. Tartu linnas on välja kujunenud ja nähtav kodutute kogukond, mis avalikult, visuaalselt ja sisuliselt häirib linnaelu Peetri tn sotsiaal-maja-kesklinna teljel (näit. bussiliinid 4 ja 7).

2.6.9. TLPs pole toimunud sotsiaalruumilist ega etnilist segregatsiooni. Tartu linnas elab 14% venelasi, 1%ni on tõusnud soomlaste arv. Muust rahvusest elanikke elab rohkem Annelinnas ja Ülejõel. Venekeelset elanikkonda on kolinud ka eeslinna.

2.6.10. Turvalise elukeskkonna kinnituseks on eeslinnavaldade ühtlaselt madalaim kuritegevus Tartu maakonnas (veidi üle 10 kuritegu aastas 1000 elaniku kohta). Tartu linnas püsib kuritegevus Eesti keskmisel tasemel, olles ligi 3 korda kõrgem eeslinnast. TLPs tulekahjude arv väheneb.

2.6.11. TLP elanikkond on suhteliselt noor, tulenevalt ka Eesti kõige tervem (sünnihetkel oodatava eluea, haigestumiste, suitsetamise jne alusel). **59% Tartumaa elanike tervise enesehinnang on hea või väga hea, mis on kõrgeim maakondlik näitaja.** Seoses Eesti kõrgeima haridustasemega on ka tervisekäitumine oluliselt alahoidlikum. Teisalt, esmahaigusjuhtude, kasvajate, nakkushaiguste, psüühikahäirete, vigastuste ja paljude teiste haiguste diagnoosimine nagu ka ambulatoorse ravi maht on Tartus viimastel aastatel saenenud.

2.6.12. TLP on **spordiliikumise eestvedaja.** Tartu vald on pälvinud Eesti sportlikuma kohaliku omavalitsuse tiitli. Välispordirajatised, sh kergliiklusteed, hõlbustavad kehalist aktiivsust. Kergliiklusteed on rahva poolt võetud omaks pigem spordiradadena, kus pärast tööaega ja nädalavahetuseti segunevad ratturid, rulluisutajad, jooksjad, kepikõndijad ja koerajalutajad.

2.7. Liikumiskeskond

2.7.1. Eeslinna liikluskoormus jätkuvalt suureneb. Arvestades suhteliselt sujuvat ja ummikutevaba liiklust, üksikute eranditega tipptundidel Riia-Turu ristmikul ja linna sissesõiduristmikel, on autoelustiil lahutamatu eeslinnaelust. Kümnendiga on eeslinna lisandunud 3000 peret, kes kindlasti pendeldavad linna vahet autoga (2 autot alla poolte). TLP mootorsõidukite liikumiskeskonda on parandanud transiitnavate läbilaskevõime suurendamine, mis väljendab kesklinna liikluskoormuste stabiliseerumist. Kesklinna liikluskoormus 2009–2011 isegi vähenes, seevastu äärelinnas on tingituna nii eeslinnastumisest kui ka tööaeraali laienemisest jätkuvalt liikluskoormus suurenenud. Sildade kui potentsiaalsete pudelikaelte liiklussagedus 2009–2011 ei suurenenud, mis kinnitab teatavat linnaliikluse iseregulatsiooni.

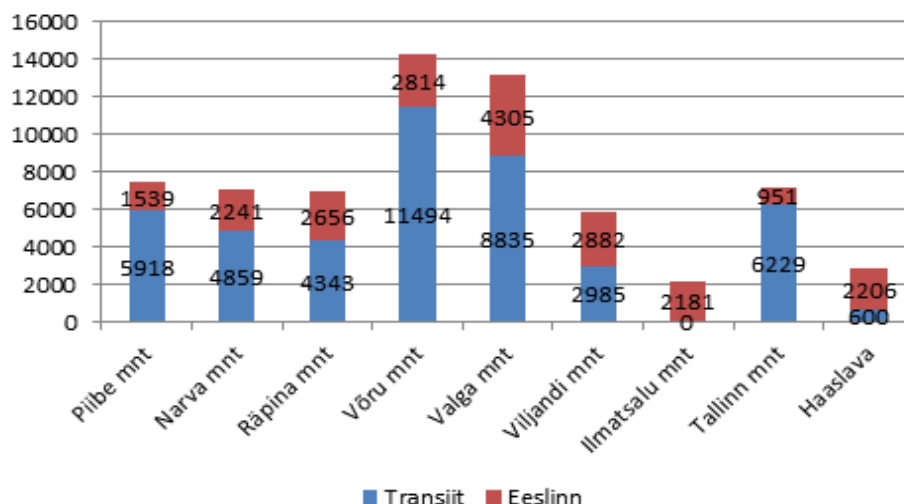
2.7.2. Kuna Tartu autostub Eesti keskmisest aeglasemalt (haritlaskond, üliõpilaskond), loob see **eelistingimused keskkonnasõbralike liikumisviiside arendamiseks.** Linlaste liikumisviiside jaotus oli 2009. aastal järgmine: jalgsi 40%, jalgrattaga 5%, ühistranspordiga

26% ja autoga 28%. Eeslinnas autoga 55%, 24% käib jalgsi, 21% kasutab ühistransporti ja 1% liigub rattaga. Linlasel kulub ühe reisi sooritamiseks keskmiselt 19 minutit, ühistranspordikasutaja reis vältab 28 minutit, eeslinlase reisi pikkus on üle poole tunni. 2009. a andmestik on vananenud ega väljenda eeslinna autostumist.

Võttes aluseks 1993. aasta öhtuse tiptunni liiklussageduste kogumahu (=100%), siis aastatel 1996–1997 oli see kahekordistunud nii kesklinnas kui äärelinnas (linnapiiri ületav liiklus). 2011. a kevadega võrreldes oli aga kasv enam kui kolmekordne, kusjuures äärelinna liikluse kasvutempo on olnud aga tunduvalt kiirem – 1993. aastaga võrrelduna kasv 7 korda. Kui 1993. aastal oli tiptunnil liikvel alla 6 000 mootorsõiduki, siis 2011. aastal üle 16 600 sõiduki tunnis. Sama *Stratum* uuringu kohaselt oli kõige enam esindatud liikluses sõiduauto (92,6%), millele järgnesid veoauto (2,9%), jalgratas (2,4%), buss (1,3%) ning mootoratas/mopeed (0,8%).

Tartu linn on allkirjastanud **Brüsseli Harta**, millega allkirjastajad võtavad endale ülesanded, mille seas on eesmärk, et aastal 2020 moodustaks jalgrattaga sõitjate osakaal 15% kogu linna transpordist. See tähendab tööd selle nimel, et parandada jalgrataste parkimise võimalusi, suurendada jalgrataste kasutamist kooli- ja tööesõiduks ning edendada säästvat turismi, sh panustada jalgrattaturismi osatähtsuse suurenemisse. Üldiselt elab 70% tartlastest lasteaedade ja üldhariduskoolide 300 meetri puhveralas, kuid see ei tähenda tingimata lastele kodulasteaias või kodukoolis käimist. Uueks probleemiks on üliõpilaste autostumine.

2.7.3. Linnapiiri liiklus on ummistunud, sest arvestatakse ikka ja endiselt linlaste ja transiidi vajadustega. Tuletades eeslinnaliikluse sagedust riigimaanteedel linnapiiri/ringtee ja eeslinnavööndi välimise sisenemispunkti vahest, on suurima koormusega enne Tartu linna sisenemist ja ringteega ristumist Valga mnt/Räni–Külitse (4 305 autot ööpäevas), Viljandi/Õssu–Märja (2 881), Võru/Ülenurme–Reola (2 814), mida osaliselt võimendab ringteeliiklus. Selle kinnituseks on mõneti väiksemad liiklussagedused samuti eeslinnastunud maanteesuundadel Narva mnt/Kõrveküla (2 241), Räpina mnt/Lohkva-Luunja (2 147), Haaslava (2 206), Ilmatsalu (2 181) ja Piibe mnt/Maramaa-Lähte (1 539).

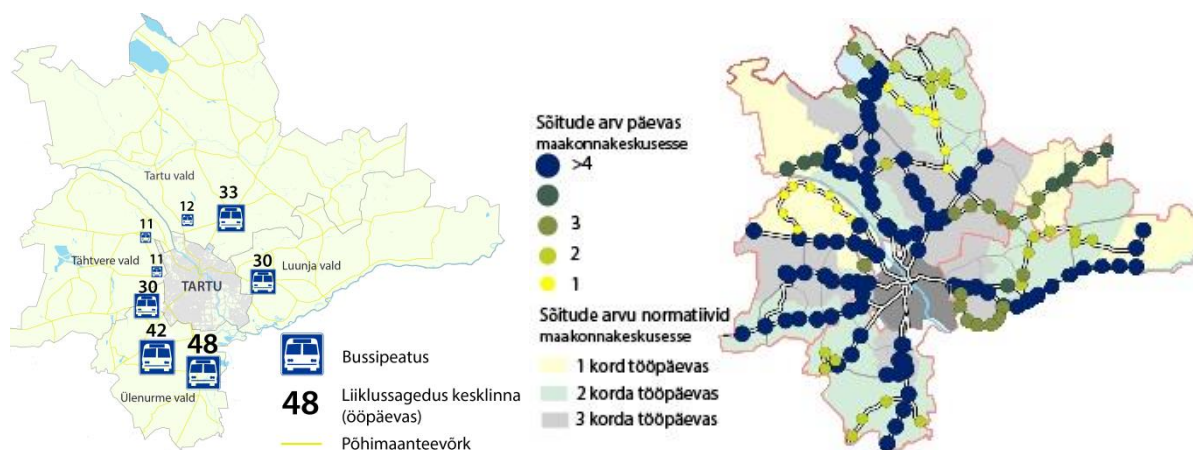

Joonis 21. Eeslinna liiklussagedus riigimaanteedel 2013.a (autot ööpäevas, transiit+ eeslinnaliiklus).

Võrreldes 2009. aastaga on eeslinnavööndis liiklussagedus kasvanud kuni kümnendiku võrra Võru mnt ja Piibe mnt sissesõidul, kuid jäänud enam-vähem samale tasemele Räpina ja Viljandi maanteel. Eeslinnaliikluse kasvu on statistiliselt keerukas mõõta ja järjepidevuses analüüsida tingituna pidevatest maantee-ehitusprojektidest.

2.7.4. Tartu linnaliiklus on üha ohtlikum kergliiklejatele. Põhimaanteed linnalähised lõigud on liigitatud väga ohtlikeks või ohtlikeks Tallinn–Võru–Luhamaa mnt Ülenurme lõigus kuni Põlva ristini, Jõhvi mnt Piibe mnt–Aovere lõigus ning Valga mnt Külitse lõigus. Raskete liiklusõnnetuste sagenemise on toonud kaasa kohaliku, eeslinna- ja transiitliikluse segunemine, samuti jalakäijate ja ratturite liikumine sõiduteel. Liikluskoormuse kasvamisest pärast majanduskriisi on ka Tartu linnas inimvigastustega liiklusõnnetuste ja vigastatute arv kasvanud (püsib 150 vigastatu ümber, sh kuni 15 last). Üle poole Tartu linnas aset leidnud inimvigastustega õnnetustest on juhtunud jalakäijate ja jalgratturitega, kusjuures jalgratturite nagu ka mootorratturite õnnetused, on hüppeliselt kasvanud. Viimastega õnnetuste vähendamiseks on vajalik panustada elustiili harrastajate liiklusohutuse suurendamisse.

2.7.5. Ühistranspordisüsteem ei ole seni eeslinnastumist arvesse võtnud ning piirneb jätkuvalt rangelt halduslinna piiriga. Linna piires sõidab 23 põhiliini ja 2 ööliini, millest 18 läbivad kesklinna ja 7 ühendavad äärelinna omavahel. 91% linlastest elab ühistranspordiliinide liikumistrajektoori 300 m puhvertsoonis, linlased on ühistransporditeenusega rahul, kuid probleemiks on ka linna siseselt liinide aeglus. Linnaliine ei ole pikendatud sidusalt linnaga külgnevatesse eeslinna-asumitesse Soinastesse, Ülenurmele, Ränisse, Märjale, Vahisse, Lohkvasse jne (planeeringuliselt ei võimalda seda ka kitsas ja cul-de-sac tüüpi tänavavõrk). Riivamisi teenindavad linnaliinid Õssut, Veibrit, Vahi, Soinastet. Linnalähine bussiliinivõrk on küll võrdlemisi tihe, kuid seob Tartuga põhiliselt 'vanu' keskusi Ülenurmet (50 korda päevas), Külitse (38x), Kõrveküla/Sopaku (12+21x), Luunja (21x), Ilmatsalu (10x). Ainsa eeslinliku väikebussiliinina teenindab Ülenurmet tööpäeviti nr 37 (19x).

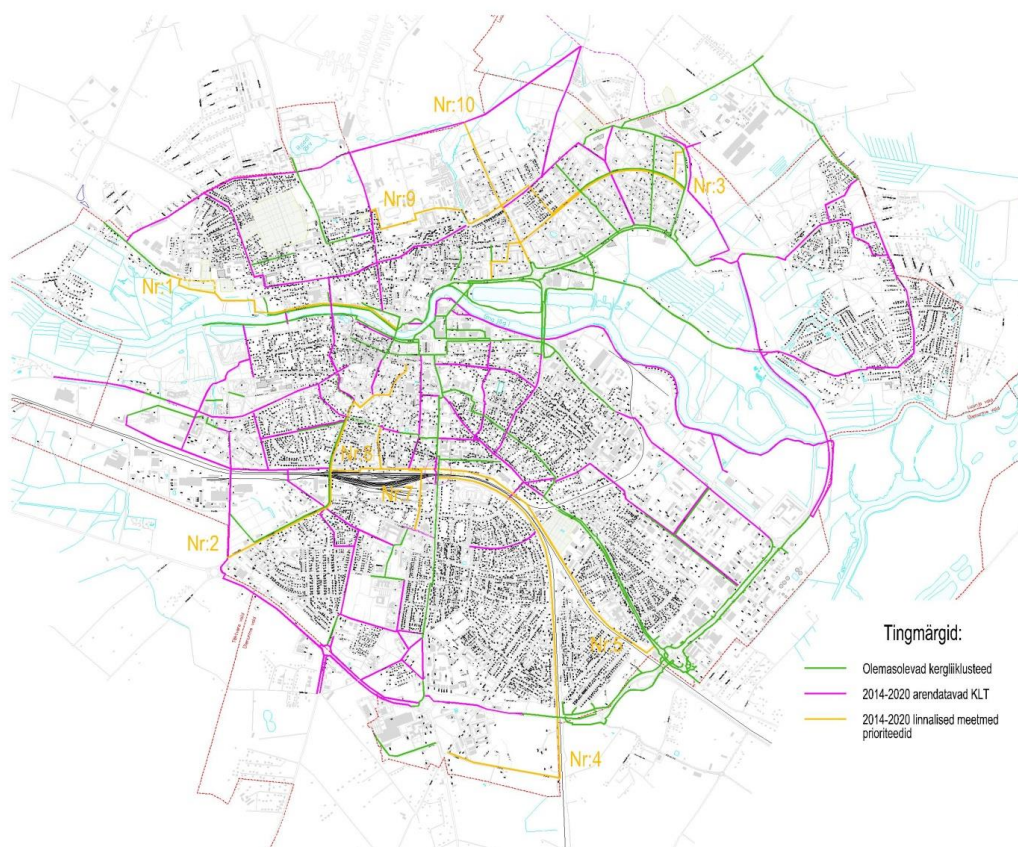
Joonis 22. Linnalähised bussiliikluse sagedus ja linnalähiliinivõrk.

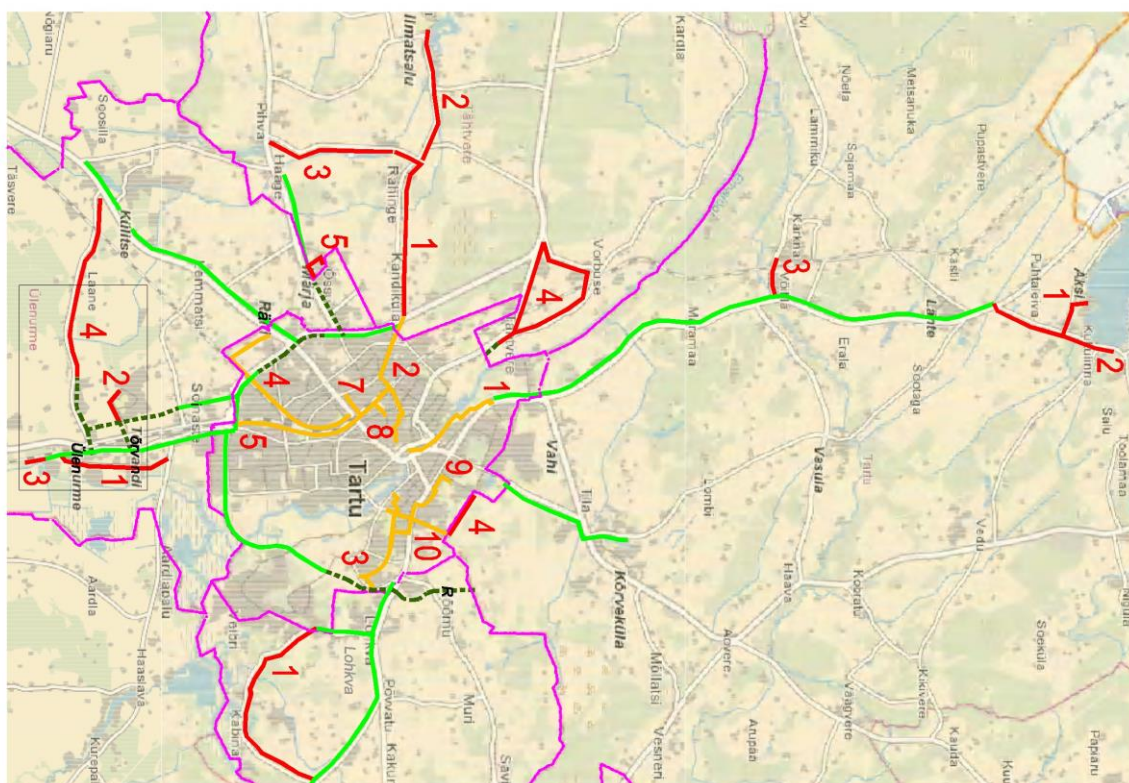
2.7.6. Raudtee poolitab takistava ja ohtlikuna Tartu linna kui linnastut – autoliiklust, kergliiklust, jalakäijaid. Üle-eestiline ja Tallinna-lähine reisirongiliikluse arenguhüpe ja raudteetaristu uuenemine ei ole määrava tähtsusega TLP transpordiarenduses, kuna rongiliiklus on igapäevaseks linnapiirkonna siseseks kui kauglinna pendelrändeks liiga hõre.

Raudtee on Emajõe kõrval teiseks Tartu ja kogu linnapiirkonna ruumilise sidususe lõhkujaks ja liikuvuse piirajaks. Keslinna piirkonnas on ainsaks kahetasandiliseks raudteeületuseks Riia tänava tunnel. Kahetasandiline raudteeületus on ka ringteel.

2.7.7. Eeslinna kergliiklusteed teenivad põhiliselt puhke- ja spordifunktsiooni, linnasisesed rattateedel esineb kohmakaid sundlahendusi. Viimastel aastatel on linnalähist liikuvust parandanud kergliiklusteede rajamine rekonstrueeritud maanteede äärde (Kõrveküla, Lähte, Lohkva, Külitse, Ihaste, Ülenurme tee), mis küll on seni põhiliselt puhke- ja spordiotstarbelisel kasutusel. Linnasisene jalgrattateede võrk on enamasti tänavavõrku kohandatud (surutud) ega võimalda kiiret ja ohutut rattaliiklust. Vaja on läbi mõelda ka kergliiklusteede kasutajate autode parkimise korraldus. Ometi on Tartul tänu suhtelisele kompaktsusele ja arvukale õpilas-üliõpilaskonnale potentsiaali kasvada rattalinnaks. 2012. aasta sügisel loendati Tartus 240 parklat, 3 405 parkimiskohta ja 919 parkivat jalgratast. Rattakasutus on linna piires juba kasvamas, kuid see ei puuduta veel eeslinnavööndit ja uusi rattateid. Samuti tuleb arvestada, et sügis- ja talveperioodil, novembrist kuni aprillini sõltuvalt ilmastikutingimustest, väheneb kergliiklejate arv ning suureneb potentsiaalselt ühistranspordi kasutajate hulk.

Uuendatud on Emajõe vasakkalda rohekoridori, välja on ehitatud jalg- ja jalgrattateed ümber Anne kanali ning ringteena Vanasse-Ihastesse ja Uus-Ihastesse. Lahendust vajab Riia tänava raudteeviadukti kergliikluslahendus ning tervikuna Riia tänava koridori jalg- ja jalgrattateede rekonstrueerimine. Samuti ootab arendamist jalgrattaringtee Ilmatsalu ringist kuni Riia ringini. Probleemiks on eeslinna jalgrattateede läbimurded keslinna sisuliselt kõigil suundadel (Riia, Piibe, Narva, Tallinna ja Ilmatsalu mnt). Rohelist liikluskoridoride võrgustikku ootab uue tõmbekeskusena Raadi (ERM).

- Tingimängid:**
- ol. olev KLT valias
 - Rajatav KLT (nt Maanteemuin)
 - Tartu linna rajatav KLT linnalised meetmed
 - Tartu lühivalla rajatav KLT linnalised meetmed
 - Prioriteet
- Tartu linn**
1. Emajõe ääme-Aruküla tee 2540 m
 2. Näituse-Ilmatšali ring 3140 m
 3. Jalakäijale siid-Annelinna ktr 2920 m
 4. Raudtee tn-Lasert-Aarida 4550 m
 5. Riie-Kase ptk-Uuenurme tn 3440 m
 6. Rattatungus linnapiirkonnas
 7. Raudtee ületus 700 m
 8. Varsilai jaamahoone ühendused 1200 m
 9. KLT Annelinn - ERM 2710 m
 10. KLT Sõpruse pst. - Põhja pst. 1510 m
- Kokku: 22 710 m
- Tartu linn**
1. Kuruulina rist-Jäälajakeskus 2860 m
 2. Kuruulina tee 1600 m
 3. Käikna tee 800 m
 4. Mulseaumi tee - Põhja pst. 1000 m
- Kokku: 6 000 m
- Tähtvere vald**
1. Ilmatšali ring-Rahnige Vesspordikeskus 4600 m
 2. Ilmatšali kool - Rahnige 3400 m
 3. Rahnige - Pihva KLT 3950 m
 4. Tartu - Tiskja-Võhuse KLT 5200 m
 5. Märja aleviku KLT 800 m
- Kokku: 19 350 m
- Uuenurme vald**
1. Võru rmt-Põdr-Kaasku-T22140 2640 m
 2. Torvandi-Uuenurme ühendus 900 m
 3. Võru rmt (Mäni tee-Lennu-Vangi tee) 500 m
 4. Küllise-Uuenurme lennuväli 4290 m
- Kokku: 8 330 m
- Lulla vald**
1. Kaesalu rist-Varamõisa rist 5000 m
 2. Lohkva - Ilhaste KLT 1200 m
- Kokku: 6 200 m
- Kõik kokku: 62 590 m

Joonis 23. Tartu linna ja Tartu linnapiirkonna olemasolevad ja perspektiivsed arendatavad rattateed 2014-2020.

2.7.8. Tartu laienemine eeslinna on loonud struktuurselt uue liikluskeskkonna, mida tuleb arendada sõltumata riiklikest, omavalitsuslikest või harukondlikest üksikhuvidest, pakkudes autokasutusele mõistlikke alternatiive mugavate ja säästvate liikumislahenduste läbi, parandades seejuures linnastu elanike liikumiskeskonda, keskkonnaseisundit ja liiklusohutust.

Tingituna eeslinnastumisest, tööareali laienemisest ning ka suurenenud transiitliiklusest nii Tallinn–Pihkva kui ka Riia–Peterburi suunal, on linnapiirkonna arengus võtmetähtsusega Tartu ringtee edasine arendamine lhastest–Annelinnast läbi Raadi Piibe maanteeni, mis avaks kiiresti areneva Raadi-Vahi piirkonna liikluse lõuna suunas Kesklinna läbimata. Paindlikuma liikluse reguleerimisega on võimalik parandada tippnunniliiklust eeskätt hommikul linna sissesõidul. Linnas tervikuna töötavad pooled fooridest nõ jäigal režiimil.

Tartu arengudokumentides on seatud eesmärgiks liikumisvajaduse vähendamine eeskätt kodu-lasteaia ja kodukooli põhimõtte juurutamisel. Tartu liikuvusgeograafia ja suhteliselt kiire juurdepääs kogu linnapiirkonnas võimaldab arvestada individuaalseid eelistusi, töömobiilsust jm pere liikuvusmudelit ning valida haridusasutust kvaliteedi jt subjektiivsete ning objektiivsete kriteeriumide summas. Lisaks on lasteaiakohtade mobiilsus tihti oluliselt aeglasem ja ka kulukam kui perede elukaare ja vanusstruktuuri muutus linnaosade ja asumite lõikes. Traditsiooniliste kesklinna tõmbejõududega on raske eeslinna haridusasutustel võistelda, kuna eeslinna lastevanematel on keskuslinna eelistused tulenevalt varasematest kogemustest.

3. Koondhinnang Tartu linnapiirkonna arengutasemele, väljakutsed ja neile vastamine

3.1. Tartu linnapiirkonna positsioon Eesti teise keskusena on kahesuunaline: regionaalselt tugevnev, riiklikult ja globaalselt nõrgenev. Tartu linn keskuslinnana nõrgeneb aktiivse ja noorema elanikkonna, töötajate kui ettevõtluse eeslinnastumise kui pealinnastumise tõttu. Majanduskriisist taastumise aastatel on Tartu positsioon SKT alusel Eestis ja Tallinna suhtes nõrgenenud. Teisalt, tänu avalikule sektorile on TLP tööhõive määr kõrge ja tööpuudus madal, ka sotsiaalne turvalisus ja elukvaliteet on Eesti linnadest kõrgeim. Avaliku sektori regionaliseerimisel, haridus- ja tööjõuareali laienemisel on tugevnenud Tartu positsioon regionaalselt Lõuna-Eesti keskusena. Linnakvaliteedilt, mitmekesisust võimaldava suurusega ülikoolilinnana on Tartu atraktiivsus tõusnud.

3.2. Tartu suurlinnastub. Tartu laienemine eeslinna ning linnaserva arendused on loonud uue linnamustri. Suur-Tartut iseloomustab hõredamas rahvastikutiheduses ja killustatud linnakorralduses struktuurselt uus elu-, teenuste- ja liikluskeskkond. Põhimõtteliselt on muutunud eeslinna arendustega elamuturg ning olulisel määral ka tööturg. Kesklinna kõrvale on uue aja keskusena kerkinud Lõunakeskus. Muutlikke linnapiirkonna funktsionaalseid seoseid pole võimalik arvestada ja korraldada omavalitsuste üksikotsustega, pealegi kohalike omavalitsuste omavahel konkureerivates tingimustes.

3.3 TLP arengutasemele koondhinnangu andmiseks viidi linnapiirkonna kohalike omavalitsuste ühiseminaril läbi SWOT- analüüs, mille tulemused on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Tartu linnapiirkonna SWOT analüüs.

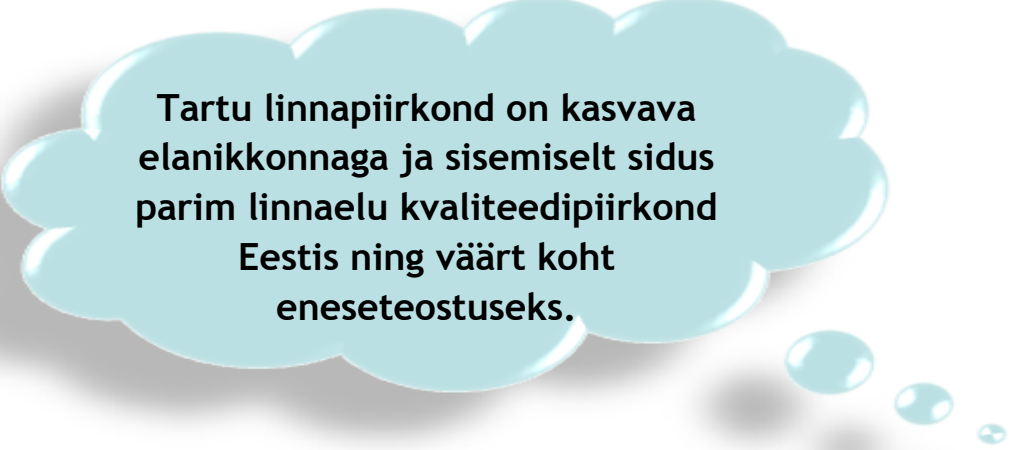
TUGEVAID KÜLJEID	NÕRGAD KÜLJEID
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Palju noori ja haritud elanikke, kvalifitseeritud töäjõud ja õppijate suur osatähtsus (üld-, kutse- ja kõrgh.) ☐ Lõuna-Eesti regioonikeskus, Eesti teisene linnaregioon, kompaktne ja funktsionaalne ☐ Positiivne imago ☐ Keskkonnasõbralik elukeskkond, palju rohelist ☐ Vaba maa ja hoonete olemasolu, ühised uued inseneritaristud (ühisvesi, kanalisatsioon, jt) ☐ Erinevate elustiilide viljelemise võimalused ☐ Haridus- ja meditsiinikeskus, tugev avalik sektor ja teenuste mitmekesisus ☐ Arenenud ettevõtluse tugistruktuurid, tööstusalad, tuntud uue ja vana majanduse ettevõtted ☐ Eri huvirühmade sotsiaälvõrgustikud ☐ Aktiivne kultuuri- ja spordielu, nooruslik ülikoolilinna elulaad ☐ Turismi sihtkoht, rahvusvaheline tuntus ☐ Kodanikuühiskonna kiire areng ☐ Rahvusvahelised koostöösuhted 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Elanike arvu vähenemine, kriitiline mass tarbijaid ☐ Avalike teenuste mahajäämus: lasteaia- ja koolikohtade arv ei kata nõudlust, sotsiaalkortereid vajaka jms, rahvusvahelistumise vähesus ☐ Linnastumisega kaasnenud kiire spontaanne kinnisvaraarendus, asustuse ruumiline laienemine ja miljööväertuse langus ☐ Inimtegevuse surve kasv looduskeskkonnale ☐ Rahvusvaheliste transpordiühenduste mahajäämus ☐ Nutikate ja tasuvate töökohtade nappus, ülikoolide ja ettevõtete vähene koostöö ☐ Kasvavad sotsiaalkulud ☐ Investeeringuteks napib eelarvelisi vahendeid ☐ Haridusasutuste ja ettevõtjate tagasihoidlik koostöö ☐ Omavalitsusüksuste vähene koostöö avalike ülesannete täitmisel
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Keskkvalitsuse huvid logistilise kättesaadavuse toetamiseks, regionaalprogrammid ☐ Rahvusvahelistumine - üliõpilased ja teadlased, huvi külastusteks ja välisturgudeks ☐ Euroopa Liidu struktuurifondivahendid ☐ Piiriülene koostöö Vene-Läti suunal ☐ Elanike huvi kasv oma elukeskkonna kvaliteedi vastu, tervist väärtustava käitumise kandepinna laienemine ☐ Side- ja kommunikatsioonitehnoloogia uuenemine, teabe kättesaadavuse paranemine ☐ Elustiilide ja kultuuride mitmekesisuse suurenemine, tolerantsus ☐ Uus ringtee- Tartu täisring ja arengukoridorid ☐ Taskukohased elamispiinad 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Regionaalarengu tasakaalustamatuse süvenemine, majandustegevuse ja inimkapitali koondumine pealinnaregiooni, ☐ Kõrgkoolides õppijate arvu vähenemine, noorte lahkumine - mujal on atraktiivsem ☐ Avaliku sektori bürokraatia kasv, vähene ettevõtlikkus ☐ Majandusolude halvenemine, välissuhetes tagasikäik ja vahendite vähenemine kavandatu elluviimiseks ☐ Poliitilised erimeelsused, KOV ühistevõtte otsused viibivad, EL struktuurifondidest ei eraldata loodetud mahus vahendeid ☐ Provintsistumine, välisinvestorite vähene huvi

3.4. TLP vajab oma territoriaalse potentsiaali rakendamiseks, **asustuse ja funktsionaalsete seoste tihendamiseks** halduspiiridest sõltumatut ja katkematut linnapoliitikat. See eeldab ühtset TLP eesmärgipüstitust ning linnapiirkonnale omaste sõlmprobleemide kaalutletud ja koordineeritud lahendamist (LISA 2).

4. Tartu linnapiirkonna visioon, eesmärgid ja tegevussuunad

Järgnevalt keskendutakse TLP kohalike omavalitsuste ühisvisiooni, eesmärkide ja konkreetsete tegevussuundade väljatoomisele, mis põhinevad TLP analüüsil, lahendamist vajavatel probleemidel ja väljakutsetel ning omavalitsusjuhtidega läbi viidud intervjuudel ning töögrupi seminaridest saadud sisenditel. Lepiti kokku, et käesolevas dokumendis keskendutakse TLP ühisosale jättes välja TLP konkreetse omavalitsusüksuse tegevused, mida kajastatakse kohalike omavalitsuste arengukavades.

4.1. Visioon 2020.

Tartu linnapiirkond on kasvava elanikkonnaga ja sisemiselt sidus parim linnaelu kvaliteedipiirkond Eestis ning väärt koht eneseteostuseks.

Visiooni saavutamiseks tuleb **kasvudoktriin siduda heaolu/elukvaliteedi doktriiniga.**

Visiooni saavutamiseks on TLP kesksed ülesanded järgmised:

- Õpikeskkonna ja õpetamise kaasajastamine kõigil haridustasemetel, kutse- ja tehnikahariduse arendamine ja kõrgkoolide rahvusvahelistumine;
- Ettevõtlikkuse suurendamine, tootmise teadmismahukuse ja lisandväärtuse kasvatamine;
- Sotsiaalse turvalisuse suurendamine ja vajadusepõhise sotsiaalse kaitse süsteemi arendamine;
- Keskkonnasõbraliku, turvalise ja eri liikumisviise siduva loogilise liikumiskeskonna kujundamine ning kiire ja mugav ühendus maailmaga;
- Rohetaristute arendamine. Puhke- ja virgestusalade loomine. Elukestva loodusõppe ja säästva loodusturismi edendamine.
- Tõhus linnapiirkonnapõhine juhtimine, kõrge haldusvõimekus ja koostöö mitmetasandilise valitsemise põhimõttel.

Oluline on kohalike omavalitsuste koostöös suurendada TLP sidusust läbi **piirkonna siseriikliku ja rahvusvahelise konkurentsivõime, et tasakaalustada ka Eesti regionaalset arengut ning olla tugev polüfunktsionaalne regionaalkeskus Lõuna-Eestis**. Selleks on vaja teha olulisi jõupingutusi TLP arendamise organisatsioonis, et tagada TLP eri valdkondade horisontaalne ja vertikaalne koostöö ja tegevuste laiem koordineeritus mitmetasandilisest valitsemisest lähtuvalt. Selle keskseks osaks on kogukondade, kohalike omavalitsuste ja nende hallatavate asutuste ning riigi- ja erasektori organisatsioonide koordineeritud tegutsemine ja tegevuste sidumine TLP kui terviku heaolu ja majandusliku konkurentsi suurendamise saavutamiseks. Tartu linnapiirkond peab suutma sotsiaalmajanduslike arengutega kaasa tõmmata kogu Lõuna-Eestit, et ületada arengutasemes regionaalse lõhe kasv.

4.2. Eesmärgid

Järgnevalt on välja toodud TLP strateegilised eesmärgid ning peamised tegevused põhisuundade lõikes.

4.2.1. Haridus

Eesmärk: TLPs on kättesaadav kvaliteetne ja mitmekesine alus-, üld- ja huviharidus.

Soovitud seisund: kõigile lastele on tagatud lasteaia ja lastehoiu kohad. Märatakse lapse erivajadusi võimalikult varajases eas ja on loodud eeldused lapse isiksuse arenguks ning hilisemas elus toimetulekuks. Õppetöö kõrge kvaliteedi tagab õppijakeskne, mitmekesine ja kvalifitseeritud personaliga võrgustikupõhine haridussüsteem.

Tegevussuunad:

- Lastehoiu- ja -lasteaiakohtade tagamine kõigile linnapiirkonnas elavatele lastele arvestades nende hariduslikke erivajadusi, sh linnapiirkonna rahvusvahelise kogukonna huvisid arvestva võõrkeelse alushariduse tarvis.
- Lastehoiu ja õppimise võimaluste mitmekesistamine, hariduslike erivajadusega laste arenguhuvidega arvestamine.
- Põhi- ja gümnaasiumihariduse asutuste arvu ja paiknemise optimeerimine, sh põhikoolide ja gümnaasiumite lahutamine, riigigümnaasiumite rajamine.
- Haridusasutuste kindlustamine motiveeritud õpetajate ja tugispetsialistidega, õppija vajadustest lähtuva TLP põhise keskse haridusalase tugistruktuuri väljaarendamine.
- Huvihariduse ja huvikoolide mitmekesisuse ja kättesaadavuse tagamine.
- Kutsehariduse väärtustamine, tehnika alade süvendatud õppe võimaluste avardamine ja hariduse omandamise tihedam seostamine õppija tulevase tööga.
- Kõrghariduse omandamise võimaluste toetamine, üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste suurem kaasamine TLP probleemide ja väljakutsetele vastamise lahendamisel.
- Täiskasvanute hariduse omandamise võimaluste laiendamine, elukestva õppe tähtsustamine (eakate ülikool jt).

- Loodushariduse võimaluste laiendamine. Õuesõppe edendamine rohevõrgustike aladel.
- Kvaliteetse haridustaristu (raamatukogud, infopangad jms) loomine ja sellele ligipääsu tagamine kõigile linnapiirkonna elanikele.

4.2.2. Majandus

Eesmärk: konkurentsivõimeline ettevõtlus ja tasuvate nutikate ekspordile suunatud töökohtade olemasolu.

Soovitud seisund: lisandunud on uusi töökohti, kasvanud on elanike ettevõtlikkus ja majanduslik aktiivsus. Enam on suuremat lisandväärtust loovaid ja eksporditavaid ettevõtteid. TLP on atraktiivne külastuse sihtkoht ja turistide arv on kasvanud.

Tegevussuunad:

- Elanike ettevõtlikkusele ja uute töökohtade loomisele kaasaaitamine läbi ettevõtjate, Eesti Töötukassa ja kohalike omavalitsuste koostöö .
- Ettevõtluse tugistruktuuride arendamine (Tartu teaduspark, Tartu ärinõuandla, inkubaatorid, ettevõtlusalad jms), alustavatele ja tegutsevatele ettevõtetele mitmekülgse ja paindliku tugiteenuse võimaldamine ning nende tehnoloogilise ja arendusalase võimekuse kasvu ning rahvusvahelistumise toetamine läbi erinevate toetusmeetmete.
- Ettevõtete klasterdumisele ja teadusasutustega koostööle kaasaaitamine, erasektori teadus-arendustegevuses rahastamises omaosaluse suurendamine.
- Riski- ja seemnekapitali võimaldamine uute tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamiseks, tootearenduseks ja teadussaavutuste kommertssuutlikkusele kaasaaitamiseks.
- Tööjõu ettevalmistamise tõhustamine, sh noorte karjääriplaneerimise olulisuse suurendamine. Haritud ja oskustega spetsialistide parem koolitamine, ettevõtlikkuse toetamine ja uute töökohtade loomise tähtsustamine, parimate lõpetajate TLPs tööle jäämise soodustamine.
- Keskkonnasõbraliku ja ressursitõhusa ettevõtluse soodustamine.
- Ettevõtete, teadusasutuste ja kohalike omavalitsuste koostöö tulemuslikkuse tõstmise- foorumite, ümarlaudade, kvaliteediringide loomine.
- TLP kui avatud, ettevõtjasõbraliku ja innovaatilise majandusega piirkonna maine kujundamine.
- Turismi ja puhkemajanduse kandepinna laiendamine (kultuuri- ja konverentsiturism, loodusturism, meditsiini- ja sporditurism jt). Säästva turismi põhimõtete rakendamine ja turismitoodete-teenuste arendamine.

4.2.3. Sotsiaalne turvalisus

Eesmärk: abivajaja vajadustest lähtuv paindlik sotsiaalhoolekande süsteem.

Soovitud seisund: vajadusepõhiste teenuste osutamine abivajajatele. Esmatasandi tervishoid, eriarstiabi, aktiivravi, õendusabi, sotsiaalhoolekanne ja sotsiaalkindlustus on tõhusad elanikele tervise- ja sotsiaalprobleemide lahendamisel. Tervislikku eluviisi viljelevate elanike arv on kasvanud.

Tegevussuunad:

- Sotsiaalhoolekande investeringute TLP põhine planeerimine ja ühtse sotsiaalhoolekande asutuste võrgustiku arendamine.
- Sotsiaalhoolekande IT teenuste arendamine.
- Spetsiifiliste sotsiaalvaldkonna teenuste ühine pakkumine sihtrühmadele.
- Tervishoiu, eeskätt hooldusravi ja perearstiabi arendamine, esmatasandi tervisekeskuste arendamine.
- Rahvatervise kandepinna laiendamine ja tervist väärtustava käitumise propageerimine.

4.2.4. Ühistransport ja integreeritud liikumiskeskond

Eesmärk: kiired ja turvalised rahvusvahelised ja siseriiklikud ühendused, keskkonnasõbralike liikumisviiside laialdane kasutamine ning vähenenud autokasutus.

Soovitud seisund: TLP on hästi kättesaadav mitmeliigilise transpordiga. Kiire, mugav ja turvaline Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee, raudteeühendus Tallinna ja Riiga, aga ka Venemaa suunal, ning rahvusvaheline lennuühendus Tartu lennuväljalt. Kasvanud on keskkonda säästva liikumisviisi osatähtsus ja vähenenud autokasutus. Kergliiklusteed moodustavad loogilise terviku ja ühendavad erinevad linnapiirkonnad ning on osa TLP liikumiskeskonnast.

Tegevussuunad:

- Tartu lennujaama võimekuse tagamine teenindada rahvusvahelisi regulaarlende. Rahvusvahelise lennuühenduste arendamine.
- Tallinn-Tartu-Riia ning Tallinn-Tartu-Moskva reisirongi otseühenduse loomine.
- Rahvusvaheline reisisadam Tartus, navigatsioonihooajal regulaarse laevaliikluse käivitamine Tartu-Pihkva liinil.
- Transiitliikluse vähendamine läbi linna, Tartut ümbritseva ringtee väljaehitamine.
- Keskkonda säästva tervikliku turvalise liikumiskeskonna kujundamine, autoliikluse ohjeldamiseks parima planeerimisalase praktika rakendamine.
- Liiklusvahendite poolt põhjustatud õhuheitmete koguste vähendamine. Ühtse maakondliku ühistranspordi piletisüsteemi loomine.
- Ühistranspordi eri liikide parem integreerimine ja sõitjatele ligipääsu parandamine ühistranspordi kasutamiseks - sõidugraafikute parem ühildamine, ühistranspordi sõlmpunktide, peatuste ja ootekodade rekonstrueerimine, nutikate infosüsteemide arendamine, erivajadustega reisijate teenindamiseks sobiva veeremi kasutusele võtmine jms.

- Kergliiklusteede tervikliku võrgustiku väljaehitamine, sh kiire, säästva ja turvalise liikumise tagamine jalakäijatele, jalgratturitele jt kergliiklejatele.
- Keskkonnasõbralike liikumisviiside propageerimine ja välitingimustes laialdast liikumisharrastust soosiva taristu ehitamine, sh. rattaringlussüsteemi kasutuselevõtmine.
- Tartu idapoolse ringtee pikendamine Räpina maanteeni. Transiitliikluseks Tartu ringtee terviklik väljaehitamine ümber linna.
- Raadi piirkonna, kesklinna ja Maarjamõisa linnaosa ühendamine mitmeliigilist liikumisviisi arvestava koridori kaudu.
- Virgestus- ja puhkealade arendamine ja rajamine ühtlase tihedusega Tartu linna ümbrusesse.

4.2.5. Tõhus juhtimine, koostöö ja tegevuste sidususe kasv

Eesmärk: TLP omavalitsusüksuste tulemuslik koostöö

Soovitud seisund: TLP põhine planeerimistegevus ja ametnike koostöö. Linnaruum on säilinud kompaktsena. Elanike kõrge rahulolu elukeskkonnaga, avalike teenuste kvaliteedi ja kättesaadavusega.

Tegevussuunad:

- Otsuste teadmiste- ja piirkonnapõhisuse suurendamine ning valikulahenduste kaalutlemine avalikkuse osalemisel.
- Kohalike omavalitsuste planeerimis- ja arengu kavandamise protsesside ning dokumentide kooskõla suurendamine TLP terviku arengu vajadusi arvestavalt.
- TLP juhtimisstruktuuri arendamine, mis lähtub TLP arenguliste ülesannete täitmise dünaamilisest vajadusest. Juhtnõukogu ellukutsumine ja ühispetsialistide kasutamine TLP kohalike omavalitsuste koostöös. Ametnike tööalase rotatsioonisüsteemi kujundamine TLP omavalitsuste vahel.
- Avalike teenuste arendamine ja internetipõhise osutamise suurendamine.
- TLP ühtse turundustrateegia koostamine.

5. Linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia tegevuskava

Käesolev tegevuskava keskendub prioriteetsest suuna “Linnapiirkondade jätkusuutlik areng” rahastatavatele kahele valdkonnale. Nendeks on:

- erinevaid liikumisviise integreeriv ning inim- ja keskkonnasõbralik linnaruum;
- kodulähedaste lasteaia- ja lapsehoiuvõimaluste tagamine linnapiirkonna elanikele.

Meetme raames antakse toetust projektile, mille tegevus panustab:

- jalgsi- ja jalgrattaga liikumise võimaluste loomisse (sh kergliiklusteed, jalgrattaparklad/hoidlad, kergliiklussillad ja -tunnelid, nutikad lahendused, ristmike või tänavate ümberkorraldamine kergliiklemiseks võimaluste loomise eesmärgil);
- säästvasse ühistranspordi süsteemi, sh info- ja piletisüsteemid, „pargi ja reisi“ lahendused, liikumise prioriteedisüsteemid, rattaringlus, ühistranspordi peatused;
- kergliikluse seisukohast olulistesse linnalise liikuvuse sõlmpunktidesse (sh väljakud, rohealad, kaldapealsed);
- lapsehoiu- ja alushariduse infrastruktuuri (sh uute hoonete ehitamine, olemasolevate hoonete laiendamine, olemasolevate hoonete kohandamine, moodulehitised).

Strateegia koostamise juhtrühma poolt tehti otsus, et tegevuskava koostamisel lähtutakse antud etapis lasteaiakohtade ja kergliikluse prioriteetidest, kuna neid valdkondi rahastatakse prioriteetse suuna meetmest “Linnapiirkondade jätkusuutlik areng”. TLP tarvis on eraldatud rahalisi vahendeid 16,7 miljonit eurot.

Töö käigus koguti TLPsse kuuluvatelt kohalikelt omavalitsustelt lasteaiakohtade ja kergliiklusteede ehitamise soovid, mis on esitatud lisas 3. Sellele järgnes TLP kohalike omavalitsuste poolt esitatud projektide eelisjärjestamine, mille tulemused esitati strateegia juhtrühmale. Juhtrühm omakorda arutas esitatud projektid läbi ja tegi nende põhjal prioritseerimise lasteaiakohtade ja kergliiklusteede lõikes. Selle läbiviimisel lähtuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest nr 1303/2013, mille kohaselt tuleb rahastatavate projektide hindamisel juhinduda järgmistest üldistest valikukriteeriumidest:

- projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele - panus meetme eesmärkidesse ja väljundnäitajate saavutamisse;
- projekti põhjendatus - probleemi või kasutamata arenguvõimaluse olemasolu; sekkumisloogika arusaadavus, ajakava realistlikkus;
- projekti kulutõhusus;
- toetuse taotleja (ja partnerite) suutlikkus projekti ellu viia - kvalifikatsioon, kogemus, organisatsiooniliste või tehniliste eelduste olemasolu;
- projekti mõju läbivatele teemadele (regionaalsele arengule, keskkonnahoiule, kodanikuühiskonna arengule, võrdsete võimaluste tagamisele, ühtsele riigivalitsemisele või infoühiskonna edendamisele) - kriteeriumit rakendatakse vastavalt selle asjakohasusele.

Lisaks nimetatud üldistele kriteeriumitele võeti prioriteetide seadmisel arvesse TLP strateegias esitatud seisukohti, sh:

- TLP terviku arendamise huvid (toetab TLP kohalike omavalitsuste ühishuvisid, piirkonna kompaktsus, ligipääsetavus, liikumiskeskonna ühenduvus, keskkonnasäästlikkus, kasusaajate hulk jms);
- rahvastiku arvukuse ja vanuskoostise prognoos;
- elanike ruumilise paiknemise arengud;
- lasteaiakohtade nõudlus, funktsionaalsus ja haridusasutuste jätkusuutlikkus;
- kergliiklusteede võrgustiku loogiline terviklikkus (keskusega ühendus, teede katkevuse likvideerimine, töörande suunad jms);
- projektide elluviimise ettevalmistatus ja realiseeritavus;
- kooskõla kohalike omavalitsuste arengudokumentidega;
- meetme rahastamistingimused.

Kaalutlemise tulemusena tehti järgmine valik, mille hulgast esitatakse projektid meetmest rahastamiseks (Tabel 7).

Tabelist nähtub, et projektide elluviimisel lisandub TLPsse **608** uut lasteaiakohta ja valmib **27,6** kilomeetrit kergliiklusteid.

Tabel 7. TLP lasteaiakohtade ja liikuvuse projektid

TARTU LINNAPIIRKONNA LASTEAIAKOHTADE PROJEKTID OMAVALITSUSÜKSUSTE LÕIKES

1. TARTU LINN								
Nr.	Lasteaia nimetus	Lasteaia asukoht	Loodavate lasteaiakohtade arv	Hinnanguline maksumus, eurot koos km-ga	EL abirahad	Omafinantseering	KOV omaosalus, %	Ühe koha hinnanguline maksumus, eurot
1	Tartu Kesklinna Lastekeskus	Tartu, Akadeemia 2	40	900 000	765 000	135 000	15,0	22 500
2	LA Naerumaa	Tartu, Pepleri tn.1a	120	3 000 000	2 550 000	450 000	15,0	25 000
3	LA Ploomike	Tartu, Ploomi 1	120	2 500 000	2 079 460	420 540	16,8	20 833
	Kokku		280	6 400 000	5 394 460	1 005 540	15,7	22 778
2. TARTU VALD								
1	Raadi Lasteaed	Mõisatamme tn 30	140	3 000 000	1 300 000	1 700 000	56,7	21 429
3. TÄHTVERE VALD								
1	Ilmatsalu lasteaed LEPATRIINU	Tähtvere vald, Ilmatsalu alevik, Pargi tee 4	40	900 000	765 000	135 000	15,0	22 500
4. LUUNJA VALD								
1	Lasteaia rajamine Lohkvasse	Lohkva küla	100	1 500 000	1 000 000	500 000	33,3	15 000
5. ÜLENURME VALD								
1	Tõrvandi lasteaia laiendamine	Tõrvandi alevik	48	1 200 000	1 020 000	180 000	15,0	25 000
KÕIK KOKKU			608	13 000 000	9 479 460	3 520 540	27,1	21 752

TARTU LINNAPIIRKONNA LIIKUVUSE PROJEKTID OMAVALITSUSÜKSUSTE LÕIKES

1. TARTU LINN

Nr.	Tee nimetus	Tee asukoht	Tee pikkus, meetrit	Ühe kilomeetri hinnanguline maksumus, eurot koos käibemaksuga	Hinnanguline maksumus, eurot koos käibemaksuga	EL abirahad	KOV omafinantseering	KOV omafinantseeringu %
1	Kroonuaia sild - Emajõe äärne - Aruküla tee - Tartu vald	Kroonuaia sild - Emajõe äärne - Aruküla tee - Tartu vald	2540	360,00	914 400	777 240	137 160	15,0
2	Näituse ja Ilmatsalu tn äärne kergliiklustee	Näituse tn - Ilmatsalu tn - Ilmatsalu ring	3140	405,86	1 274 400	1 083 240	191 160	15,0
3	Kesklinn - Annelinn - Luunja vald kergliiklustee	Jalakäijate sild - Anne tn - Annelinna kiir - Soojuse tee	2920	357,40	1 043 600	887 060	156 540	15,0
4	Raudtee tn - Laseri - Aardla tn kergliiklustee	Raudtee tn - Laseri - Aardla tn	4550	615,38	2 800 000	2 380 000	420 000	15,0
5	Riia tn - Kase põik - Ülenurme tn kergliiklustee	Riia tn - Kase põik - Ülenurme tn	3440	684,88	2 356 000	1 178 000	1 178 800	50,0
KOKKU			16590	484,71	8 388 400	6 305 540	2 083 660	24,8

2. TARTU VALD

1	Jääaja tee	Jõgeva mnt-lt, Puhtaleiva külast - Jääaja Keskus: Maantee nr 39 ja tee nr 22220 (Lähte-Elistvere tee) ristmikust Jääaja Keskuseni.	2 600	125,00	325 000	200 000	125 000	38,5
---	------------	--	-------	--------	---------	---------	---------	------

3. ÜLENURME VALD								
1	Võru mnt-Poldri-Kaasiku tn	Ülenurme alevik-Soinaste küla	2 640	180,00	475 200	240 000	235 200	49,5
2	Külitse-Ülenurme lennuväli	Külitse alevik, Laane küla, Reola küla	4 290	180,00	772 200	240 000	532 200	68,9
KOKKU			6 930	180,00	1 247 400	480 000	767 400	61,5
4. TÄHTVERE VALD								
1	Valgustatud kergliiklustee - Rahinge - Rahinge supelala (spordi ja vabaaja veetmise keskus)	Tähtvere vald, Rahinge - Rahinge (Kulli tee, Kõpla tee, Joosepi tee) kuni Rahinge järveni	1 500	240,00	360 000	235 000	125 000	34,7
KOKKU			27 620	349,84	10 320 800	7 220 540	3 101 060	30,0

6. Strateegia elluviimise riskid ja nende maandamine

Strateegia elluviimise riskide määratlemise ja nende põhjal riskide maandamise meetmete väljatoomine ja nendega arvestamine võimaldab tõsta strateegia realiseerimise tõenäosust. Riskid on Tartu linnapiirkonna sisemisest arengust ja väliskeskkonnast tulenevad mõjud, mis võivad märkimisväärselt mõjutada käesolevas strateegias püstitatud visiooni, eesmärkide ja kavandatud projektide elluviimise saavutamist.

Poliitilised riskid

Tartu linnapiirkonna kohalikud omavalitsused ei järgi saavutatud kokkulepet. Põhjuseks on poliitilised erimeelsused, poliitikakujundajate vahetus ja linnapiirkonna kohalike omavalitsuse prioriteetide ümberseadmine. Tõenäosus keskmine, kuid mõju strateegia elluviimisele suur.

Võimalikud lahendused riskide maandamiseks

- Strateegia elluviijate järjepidev koostöö. Linnapiirkonna omavalitsuste tegevuste koordineerimine strateegia elluviimisel. Kavandatu sissekirjutamine kõigi linnapiirkonna omavalitsuste arengukavadesse ja eelarvetesse.
- Poliitikute, ametnike ja sihtrühmade regulaarsed kohtumised ning ülevaate esitamine strateegia elluviimise protsessist ja selle tulemustest. Konstruktivsete lahenduste leidmine erimeelsuste korral.
- Varasemate otsuste ümberhindamisega kaasnevate mõjude analüüs, sõltumatute ekspertide kaasamine lahenduste otsimisse.

Finantsriskid

Ebapiisavad vahendid strateegia rahastamiseks ja kokkulepitud projektide elluviimiseks. Kohalike omavalitsuste tulubaas ei võimalda kavandatud õigeaegselt ellu viia. Ühe-aastase eelarve koostamise piiratus. Suuremad kulud algselt kavandatust. Tõenäosus madal, kuid mõju tugev.

Võimalikud lahendused riskide maandamiseks:

- Konservatiivne ja tasakaalus eelarvepoliitika, tulude ja kulude põhjendamine, kulude põhjalik eelarvestamine.
- Paindlike finantsmudelite rakendamine kavandatu elluviimiseks. Tartu linnapiirkonna omavalitsuste ja keskvalitsuse dialoog ning jõupingutused kokkulepitu elluviimiseks ja Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamiseks.
- Keskvalitsuse ja Tartu linnapiirkonna omavalitsuse juhtide ja spetsialistide kohtumised esilekerkinud rahalistele probleemidele lahenduse leidmiseks.

Tartu linnapiirkonna arengu ja elanike rändelise käitumisega kaasnevad riskid

Rahvastiku paiknemise muutused elu-, töö- ja vaba aja kohtade valikul. Nõudluse muutus avalikele teenustele (lasteaia- ja koolikohad, ühistransport jms). Tõenäosus keskmine, kuid mõju tugev.

Võimalikud lahendused riskide maandamiseks:

- Elanike registri korrastamine ja tõese registreerimise propageerimine.
- Kavandatud tegevuste ümbervaatamine kõigi asjaosalistega, linnapiirkonna huvidest kantud lahendustes kokkuleppimine ja otsuste paindlik elluviimine.
- Tartu linnapiirkonna arengu kavandamises ja planeerimistegevuses teadmispõhisuse suurendamine, lahenduste kompleksuse ja strateegilise juhtimise tõhustamine. Koostöö suurendamine arendajatega.

Omaavalitsuste administratiivse võimekuse ja maaomanike koostöö soovimatusest tulenevad riskid

Projekte ei suudeta õigeaegselt rahastamiseks esitada. Vaja on täiendavaid analüüse ja projekteerimistöid. Vaidlused maaomanikega, mille tõttu ehitustööde algus venib või tuleb kavandatust sootuks loobuda. Töenäosus keskmine, kuid mõju tugev.

Võimalikud lahendused riskide maandamiseks:

- Ametnike töökoormuse planeerimine, eesmärgiga saavutada kokkulepitu tähtaegselt. Vajadusel projektidega seotud inimeste koolitamine või oskusteabe ostmine väljastpoolt.
- Projektide elluviimisega seotud omanike varajane teavitamine. Eelkokkulepete sõlmimine projekti varases faasis.
- Kavandatule alternatiivsete lahenduste pakkumine, nende variantide läbimängimine.
- Osapoolte teavitamine tõrgete tekkimisest ja lahendustest.

Esitatud riskide teadvustamise ja maandamisega tegeletakse TLP kohalike omavalitsuste volikogudes ja valitsustes igapäevatöö erinevatel tasanditel ja neid võetakse arvesse strateegia elluviimise protsessis.

7. Strateegia elluviimine, seire ja ajakohastamine

Tartu linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia 2014–2020 viiakse ellu TLP kohalike omavalitsusüksuste koostöös ja sünkroonis TLP omavalitsusüksuste arengukavade täitmisega. Strateegia elluviimise korraldamiseks moodustatakse TLP kohalike omavalitsuste esindajates TLP juhtnõukogu, mille liikmed määratakse iga TLPsse kuuluva omavalitsusüksuse volikogu poolt. Strateegia seire toimub kord aastas ja selle käigus koostatakse juhtnõukogu poolt ülevaade strateegia täitmise tulemustest ja esitatakse ettepanekud edasiseks tegevuseks. Sellekohane kirjalik ülevaade koos ettepanekutega strateegia elluviimise kohta esitatakse TLP omavalitsusüksuste valitsustele kord aastas augustis, eesmärgiga siduda strateegia elluviimine TLP kohalike omavalitsuste arengukavade korralise ülevaatamisega TLP omavalitsusüksuste volikogudes. Strateegia elluviimise ja menetlemise kohta käivad dokumendid avaldatakse TLP omavalitsusüksuste veebilehtedel.

Kasutatud allikad

- Compact City Policies: A Comparative Assessment, 2012.
- Eesti Hariduse Infosüsteem. <http://www.ehis.ee/>
- Eesti Töötukassa. <http://www.tootukassa.ee>
- Eesti 2030+, 2012.
- Haridussilm. <http://www.haridussilm.ee/>
- Leetmaa, K., Tammaru, T., Hess, D.B., Mägi, K. (2014). Naabrite rahvuse ja jõukusega seotud elukohaeelistused sotsialismijärgses Tartus. Publicationes Instituti Geographici Universitatis Tartuensis 111, 180-203.
- Liikluskoormuse uuring Tartu linnas 2011. aasta kevadperioodil. Inseneribüroo Stratum, 2011.
- Liiklusõnnetuste koondumiskohtade väljaselgitamine. Inseneribüroo Stratum, 2103.
- Puusepp, R., Paaver, T. (2014). Asustuse arengu suunamise ülesande lahendamise võimalused maakonnaplaneeringus.
- Rahva- ja eluruumide loendus 2011. Eesti statistikaamet.
- Statistikaamet. www.stat.ee/
- Statistiline ülevaade Tartu 2013. Tartu linnavalitsus, 2014.
- Strateegia Tartu 2030.
- Tartu ja Lõuna-Eesti konkurentsivõime ja kasvualade analüüs. Tartu teaduspark ja TÜ. Tartu 2013.
- Tartu koolieelsete munitsipaalasutuste võrgu kaasajastamise töörühma ettepanekud. 2014.
- Tartu linna ja lähimavalitsuste elanike liikumisuuring, 2009.
- Tartu linna jalgrattaparklate täituvusuuring, jalgratturite ja jalakäijate loendamine loenduspunktides. Valikor Konsult OÜ, 2012.
- Tartu linna jalgrattateede arenguskeem
http://www.tartu.ee/?page_id=58&lang_id=1&menu_id=6&lotus_url=/uurimused.nsf/Web
- Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020.
- Tartu linna elamuehituse dünaamika ja eluasemenõudluse prognoos. Tartu Regiooni Energiaagentuur. Tartu, 2014.
- Tartu linna ja lähiumbruse töökohtade uuring, TÜ RAKE, 2012.
- Tartu linna välisõhus leviva keskkonnamüra vähendamise tegevuskava. Lõpparuanne, 2013.
[http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/9fb92dad4fd17f14c2257b730036c2dd/\\$FILE/MYRA_TK_aastani_%202018.pdf](http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/9fb92dad4fd17f14c2257b730036c2dd/$FILE/MYRA_TK_aastani_%202018.pdf)
- Tartu linna jalgrattaparklate täituvusuuring, jalgratturite ja jalakäijate loendamine loenduspunktides 2012. a. sügisel. Valikor Konsult OÜ, 2012.
[http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/8aeb0063fe87d986c2257b0f005432cd/\\$FILE/Tartu%20linna%20jalgrattaparklate%20t%C3%A4ituvusuuring%20ja%20jalak%C3%A4ijate%20ja%20jalgratturite%20loendus%202012%20a%20.pdf](http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/8aeb0063fe87d986c2257b0f005432cd/$FILE/Tartu%20linna%20jalgrattaparklate%20t%C3%A4ituvusuuring%20ja%20jalak%C3%A4ijate%20ja%20jalgratturite%20loendus%202012%20a%20.pdf)
- Terviseandmebaasid ja -statistika. www.terviseinfo.ee
- Toimepiirkondade määratlemine. Statistikaamet 2014.
- Tööjõuvajaduse prognoos aastani 2020.
- Väärt elu haritud maal. Tartu maakonna arengustrateegia 2014–2020. Tartu Maavalitsus Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia. Tartu, 2012.

LISAD

Lisa. 1. Tartu linnapiirkonna kohalike omavalitsuste arengukavade annotatsioonid

Tartu linna arengustrateegia Tartu 2030

Visioon Tartu 2030 – Tartu on tegusate, loovate ja õnnelike inimeste linn. Tartu on ülikoolilinn, Eesti vaimupealinn ja nooruselinn, nutika ettevõtluse ja regionaalarengu keskus. Inspireeriv, unikaalse kultuuripärandiga ja loodust hoidev turvaline linn ning atraktiivne reisisiht. Seda visiooni kandvad väärtused on: innovaatus, avatus, osalus, sünergia.

Luunja valla arengukava 2011–2017

Luunja valla visioon: kvaliteetse elukeskkonna, heal tasemel avalike teenuste, mitmekesise majanduse ja kaasajase infrastruktuuriga omavalitsus, kus väärtustatakse haritust, kultuuritraditsioone, elanike sotsiaalsed ühtekuuluvust ning aktiivset ja tervet eluhoiakut.

Strateegilisteks eesmärkideks on valla poolt pakutavate avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamine; atraktiivse elupaiga maine kindlustamine, elanikkonna jätkuv kasv, kvaliteetse ja turvalise, peresid ja lapsi väärtustava elukeskkonna kujundamine, konkurentsivõimeline haridussüsteem, eelarveväliste ressursside maksimaalne kaasamine valla arendamisse, efektiivne majandamine valla ressursside kasutamisel, kogukondliku tegevuse ja omaalgatuse toetamine, elanike ulatuslikum kaasamine valla arendamisse, koostöö süvendamine avaliku, era- ja kolmanda sektori vahel, soodsa ettevõtluskeskkonna kujundamine, piirkondliku koostöö arendamine turismi, avalike teenuste, spordi, kultuuri jt valdkondades, innovaatussoodustamine – uute ideede ning lahenduste väljatöötamine ja kasutuselevõtt, valla võimalikult suur avatus piirkondlikule ning rahvusvahelisele koostööle. Vald peab oluliseks ühistranspordi ühenduse võimaldamist kõikide asumite elanikele, eelkõige pendelrändest tuleneva liikumisvajaduse rahuldamiseks, samuti kergliiklusteede rajamist. Tartuga sidustamine on kesksel kohal pakkuda autostumisele alternatiivi kergliiklusteede ehitamisega, ühtlasi rahvatervise edendamiseks ja sportimisvõimalusteks. Konkurentsivõimelist üldharidust kavatakse pakkuda kõikides kooliastmetes. Vald rõhub turismi arendamise perspektiivile. Olulisel kohal on sotsiaalne kaitse.

Tartu valla arengukava 2011–2015

Visiooni kohaselt, Tartu vald on tuntud kui edukas, jätkusuutliku arenguga omavalitsus, kus on konkurentsivõimeline majanduskeskkond, mainekas ning kvaliteetne elu- ja puhkekeskkond. Tartu valla ülim eesmärk on valla elanike kõrge elukvaliteet, mis omakorda põhineb neljal märksõnal: jätkusuutlikkus, koostöö, innovaatus ja demokraatia. Vald pürib nii atraktiivseks elukohaks, ettevõtluskohaks kui ka turismi sihtkohaks. Prioriteetseteks tegevusvaldkondadeks on atraktiivse elukeskkonna väljaarendamine, valla majanduspotentsiaali kasutuselevõtmine, uute töökohtade loomise soodustamine ning kohaliku kogukonna ja inimressursi arendamine. Valla haridusvaldkonna

edasise arendustegevuse prioriteediks on vallas kvaliteetse ja atraktiivse, kaasaja nõuetele vastava hariduskeskkonna väljakujundamine, mis tagaks vallas alus- ja üldharidusteenuse kättesaadavuse, lõpetajate konkurentsivõimelisuse edasisel hariduse omandamisel järgmistel haridustasemetel ning kohalike haridusasutuste eelistamise teiste asutuste ees nii vallas elavate õpilaste kui ka valla lähialade õpilaste poolt.

Vallavalitsus on teadvustanud, et Raadi, Vahi ja Kõrveküla on kokku kasvanud Tartu linnaga, eeslinn ulatub sisuliselt Amme jõeni, sealt algab linna tagamaa. Raadi koos ERM ja teiste arendustega kasvab terviklikuks linnaosaks. Lisaks ERMile on visandatud Raadile Eesti suurim veekeskus, golfikeskus, hokihall. Idaringtee valmimine on eelduseks Põhjakeskusele kaubandus- ja vabaajakeskusena. Kavatakse luua täiesti uue põlvkonna lasteaiad, mis oleks senistest funktsionaalsemad ja ainult lastesõbralikud. Arendada ettevõtlust turismi ja geopargi raames. Rakendada idaturismi ja isemajandava energiaregiooni potentsiaal. Taastada Raadi mõis kas baltisaksa muuseumi või täiesti teises võtmes. Lisaks ERMile mõeldakse 'vau'-objektile. Arengupotentsiaali nähakse sporditurismil, taastuenergia ja multimeedia koolitusel ja arendusel.

Tähtvere valla arengukava 2013–2025

Visiooniks on: Tähtvere vald on tuntud kui kõrgeltarenenud põllumajandusliku tootmisega, laialdaste ja mitmekülgsete sportimis- ja vabaaja veetmise võimalustega, edukas, jätkusuutliku arenguga omavalitsus, kus on konkurentsivõimeline majanduskeskkond, mainekas ja kvaliteetne elu- ja puhkekeskkond. Tähtvere vald on nooreneva, elujõulise elanikkonna, harmoonilise ruumistruktuuriga ja jätkusuutliku arengu, kaasaegse, kvaliteetse ja maineka ning inimsõbraliku elukeskkonnaga omavalitsus. Strateegilisteks eesmärkideks on: hea maine, unikaalsete kultuuritraditsioonide ja atraktiivse loodusega, arenguvõimeline, inimsõbralike oludega vald; kultuuritraditsioonide teadvustamine, väärtustamine ja tutvustamine (nii sisemine kui väline); kasvava rahvaarvu, säästva ja puhta elukeskkonna, aktiivse elanikkonna ja konkurentsivõimelise tööjõuga; laste ja noorte mitmekülgseks arenguks kaasaegsete tingimustega, isiksust arendava, koostööd soosiva ja turvalise õpikeskkonnaga; keskkonda, tervist, eneseteostust, loovust, avatust, rahvuslikke püsiväärtusi, innovaativsust ja koostööd väärtustav täisväärtusliku elu kants; soodsa ettevõtluskliimaga, tugeva ja mitmekesise ettevõtlusega, asukohast tulenevaid looduslikke ja logistilisi võimalusi kasutava ning konkurentsivõimelise avatud majandusega; piirkonna inimeste ja ettevõtete eesmärke ning ühtekuuluvust toetava, avalikke teenuseid arendava ja kättesaadavust kindlustava, sisemisele ja välisele koostööle orienteeritud, professionaalse kohaliku omavalitsusega.

Tähtvere peetakse tartlaste väljasõidukohaks, ongi Tartu linna põllumajanduslik ja metsanduslik tagamaa, millele on tekkinud hajaasustusega elamufunktsioon. Valla süda võiks tulevikus kanduda Rahingele, sest Ilmatsalu on mõneti äärelise asendiga tupik. Rõhutakse elukeskkonnale, mis võimaldab privaatsemat, maalisemat, turvalist ja ka sportlikumat elu. Arendada edasi Rahinge veespordikeskust ning Emajõe jõeriiki.

Ülenurme valla arengukava 2010–2014

Ülenurme vald on oma arengukavas väljendanud järgmist visiooni: haldussuutlik ja koostööaldis, inimest väärtustava turvalise ja kvaliteetse elukeskkonnaga, kaasaegse

infrastruktuuriga ja arenev, haritust, ettevõtlikust, kultuuritraditsioone väärtustav omavalitsus.

Strateegilisteks eesmärkideks peetakse tugevat majandusarengut, konkurentsivõimelist haridust, kaasajastatud tehnilist ja sotsiaalset infrastruktuuri, turvalist elukeskkonda, mitmekesiseid sportimisvõimalusi ning kvaliteetseid ja kättesaadavaid avalikke teenuseid. Arengukava seab eesmärgiks ehitada lasteaed Soinaste ning Külitse külla. Reola ja Tõrvandi tööstuskülade edasiarendamine on oluline ettevõtluse laiendamise võimalus, milleks on otstarbekas kasutada riigi poolt pakutavaid struktuurifondide toetusmeetmeid. Valla prioriteet on kaugkütte säilitamine ja rekonstrueerimine. Ülenurme valla jaoks on olulise tähtsusega kiire, mugav ja turvaline ühendus Tartuga. Ülenurme kool spetsialiseerub spordile (korvpall).

Lisa 2. Tartu linnapiirkonna arengueesmärkide püstitus ja kaalutlused nendele vastamisel.

Linnapiirkonna eesmärk	Probleemid ja kaalutlused
1. TLPs on tagatud kättesaadav ja kvaliteetne alus-, üld- ja huviharidus.	Haridusasutuste võrk on korrastatud.
<ul style="list-style-type: none"> Lasteaia ja koolikohtade tagamine TLP elavatele lastele. Liikumiskeskonna arvestamine haridusvõrgu arendamisel. 	<p>Lasteaia ja koolikohad vastavad nõudlusele.</p> <p>Arvestatakse kesktõmbejõudu kesklinna, Maarjamõisasse jm tööpaikadesse, lähtutakse reaalsest kodu-töökoht liikuvusest ja liikumiskeskonna kvaliteedist.</p>
<ul style="list-style-type: none"> libemuutuste ja elukohamobiilsuse arvestamine taristu arendamisel. 	Ametlik registriandmestik on mittetõene. Elukoha andmestiku tõesust on parandatud.
2. Konkurentsivõimeline ettevõtlus ja tasuvate nutikate ekspordile suunatud töökohtade loomine.	Lisandub erasektori kõrge lisandväärtuse ja/või teenusekvaliteediga töökohti, töökohad on koondunud kesklinna, Ringtee kasvukoridori ja Ropka tööstuslinnakusse.
<ul style="list-style-type: none"> Korporatiivkontorite tugevdamine Tartus (tuua Tallinnast tagasi). Lõuna-Eesti klastrite arendamine. 	<p>Toetab kvaliteetne linna- ja elukeskkond, takistab halb transpordiühendus.</p> <p>Probleemiks on liigne killustumine, 'idutamine' ja palju retoorikat.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Stardiplatvormi rajamine noorele spetsialistile, kes Tartus ülikooli/kõrgkooli- või kutsekooli lõpetanud. 	Luu ja käivitada meetmed noorte jäämiseks Tartusse peale kutsehariduse omandamist ja kõrgkooli lõpetamist.
<ul style="list-style-type: none"> Tööstusparkide arendamine. 	Uute töökohtade loomine, investeeringute kaasamine TLP arengusse. Tööstuspargi arendamine Raadile.
<ul style="list-style-type: none"> Turismiklastri arendamine, eelkõige meditatiiv- ja sporditurism. 	Külastuskeskkonna parem turundamine, sihtrühmadele orienteeritus.

Linnapiirkonna eesmärk	Probleemid ja kaalutlused
3. Abivajaja vajadustest lähtuv paindlik sotsiaalhoolekande süsteem.	Vajaduspõhine ja ladusalt toimiv sotsiaalhoolekanne.
<ul style="list-style-type: none"> Sotsiaalhoolekande investeringute TLP põhine planeerimine ja ühtse sotsiaalhoolekande asutuste võrgustiku arendamine. Spetsiifiliste sotsiaalvaldkonna teenuste ühine pakkumine sihtrühmadele. 	Terviklik vajaduste, probleemide põhjuste analüüs ja lahendused, funktsionaalseid teenusevõrgustiku ja transpordi jm asjaolusid arvestavalt.
<ul style="list-style-type: none"> Sotsiaalhoolekande IT teenuste arendamine. 	Tartu kui teaduslinna nutikuste rakendamine.
<ul style="list-style-type: none"> Tervishoiu, eeskätt hooldusravi ja perearstiabi arendamine, esmatasandi tervisekeskuste arendamine. 	Esmatasandi detsentraliseerimine, kohalike keskuste tugevdamine, sh teenuse kvaliteedi tagamine.
<ul style="list-style-type: none"> Rahvatervise kandepinna laiendamine ja tervist väärtustava käitumise propageerimine. 	Loogiline ja sidus kergliiklusteede võrgustik, mis on ühenduses puhkealadega (sõltumata halduspiiridest).
4. Kiired ja turvalised rahvusvahelised ja siseriiklikud ühendused, keskkonnasõbralike liikumisviiside laialdane kasutamine ning vähenenud autokasutus.	Turvaline, sujuv ja mugav liikumiskeskond nii linnapiirkonna siseselt, siseriiklikult kui välisriikidega. Kergliikluse olulisuse kasv linnapiirkonnas.
<ul style="list-style-type: none"> Linnapiirkondliku kergliiklusteede võrgustiku arendamine. 	Linnavõrgustik on seotud lähialadega, senised tupik- ja sundlahendused on vähenenud.
<ul style="list-style-type: none"> Raadi piirkonna, TLP kesklinna ja Maarjamõisa linnosa ühendamine eriliikumisviise arvestava koridori loomise kaudu. 	TLP uued objektid kergliiklusteedega ühendatud.
<ul style="list-style-type: none"> Linnapiirkonna ühistranspordivõrgu arendamine. 	Linnaliinid pikendatud suurematesse uusasumitesse, linnalähiliine on tihendatud rahuldades ühtlasi maksimaalselt 'koolibussi' rolli.
<ul style="list-style-type: none"> Arendada ohutut, mõnusat ja kultuurset, linnamiljöö lisaväärtusega jalakäiguvööndit. 	Jalakäijale eelised, mitmekesine tänavaelu ja heakorrastatud linnaruum. Vältida avaliku ruumi erastamist.
<ul style="list-style-type: none"> Ida-ringtee ja Põhja-ringtee arendamine ja sidumine tervikuks, üheaegselt kohaliku ja asumite liikluskemee parandades. 	Transiitliiklus on suunatud linnast välja ning asumite liiklus korrastatud.
<ul style="list-style-type: none"> Autoliikluse ja parkimiskorra tasakaalustamine. 	Nutikad liikluslahendused on rakendatud. Avalikud huvid on arvestatud ka autoliikluse korraldamisel (parkimine etc).
<ul style="list-style-type: none"> Emajõe veete taristu ja veeteega seotud teenuste arendamine. 	Peatus- ja ujulakohtade rajamine, nendes atraktsioonide ehitamine, ettevõtlike soodustamine.
<ul style="list-style-type: none"> Lennu- ja raudteeühenduse arendamine Riia ja Tallinna ning teiste lähiriikide sihtkohtadega. 	Kasvanud TLP atraktiivsus, laiemalt Lõuna-Eesti avatus ja sidusus teiste riikidega.

Linnapiirkonna eesmärk	Probleemid ja kaalutlused
5. TLP omavalitsusüksuste tulemuslik koostöö.	Linnapiirkonna identiteet on süvenenud, usaldus KOV juhtidesse kasvanud, ühistegevus on korraldatud.
<ul style="list-style-type: none"> Otsuste teadmiste- ja piirkonnapõhisuse suurendamine ning valikulahenduste kaalutlemine avalikkuse osalemisel. 	Ülikoolide roll TLP arengu suunamisel ja linnakorralduses on tõusnud. Suurprojektid on pandud TLP arengu loomulikku konteksti.
<ul style="list-style-type: none"> Kohalike omavalitsuste planeerimis- ja arengu kavandamise protsesside ning dokumentide kooskõla suurendamine TLP terviku arengu vajadusi arvestavalt. 	Ühine poliitikate elluviimine, hoides ja arendades teenuste- ja haridusvõrku, töökohti, uusi kodusid ning linnataristut eeskätt kesklinnas ja seda ümbritsevas jalakäiguvööndis. Kesklinna hoonestuse tihendamise. Tiheasustusala range piiritlemine eeslinnas. Tartuliku ülikoolilinna miljöö, lastesõbralikkuse ja turvatunde hoidmine.
<ul style="list-style-type: none"> TLP juhtimisstruktuuri arendamine, mis lähtub TLP arenguliste ülesannete täitmise dünaamilisest vajadusest. Juhtnõukogu ellukutsumine ja ühispetsialistide kasutamine TLP kohalike omavalitsuste koostöös. Ametnike tööalase rotatsioonisüsteemi kujundamine TLP omavalitsuste vahel. 	Linnapiirkondlikud juhtimiskeemid on välja töötatud ja käivitatud sh avalike teenuste arendamine ja internetipõhise teenuste osutamise laiendamine.
<ul style="list-style-type: none"> TLP ühtse turundusstrateegia koostamine. 	Ühishuvisid arvestav bränding läbi kultuuri, spordi jm elukvaliteedi toimingute. Muuseumide ja ürituste populaarsus on kasvanud.
<ul style="list-style-type: none"> Ühise inseneri- ja keskkonnateenuste taristu arendamine ja halduse tõhustamine. 	Taristut on laiendatud ning viidud vastavusse vajadustele. TLP keskkonnaseisund on paranenud.
<ul style="list-style-type: none"> Ühisvee- ja kanalisatsioonivõrgu edasiarendamine. 	Tagatud on puhas joogivesi ja reovee puhastamine.
<ul style="list-style-type: none"> Taastuvenergia eelisarendamine. 	Kasutuseeelistus on kaugküttel ja maaküttel ning arendatakse biogaasivõrku.

Lisa 3. Tartu linnapiirkonna lasteaiakohtade ja kergliiklusteede projektid, kohalike omavalitsuste ettepanekud

LASTEAIAKOHAD					
Nr.	Lasteaia nimetus	Lasteaia asukoht	Loodavate lasteaiakohtade arv	Vajalikkuse põhjendus, kommentaarid jms	Hinnanguline maksumus, eurot
1. TARTU LINN					
1	LA Rukkilill juurdeehitus	Tartu, Sepa tn.18	120	Ropka piirkonna, mis on üks suuremaid Tartu ettevõtlus- ja elamupiirkondi, lasteaiakohtade puuduse leevendamine. Olemasolevale 6-rühmale lasteaiale rajatakse 6-rühmale juurdeehitus. Kinnistu suurus 8768 m ² . Hoone ehitusprojekt on koostatud 2010. aastal. Ehituse kestvus 2015-2016.	3 000 000
2	LA Naerumaa	Tartu, Pepleri tn.1a	120	Uus lasteaed, lasteaiakohtade vajaduse katmine kesklinna piirkonnas, kuhu lasteaiakohtade nõudlus on Tartu üks suurimaid. Rajatakse linna kinnistule uus 6-rühmale lasteaed. Kasutatav maa-ala koos parkimisalaga on kokku ca 5000 m ² . Kinnistu DP on koostatud 2008 aastal Hoone arhitektuurse lahenduses leidmiseks on 2014 aastal korraldatud ideekonkurss. Hoone projekteerimine toimub 2015. Ehitus 2016 aastal.	3 000 000
3	LA Ploomike	Tartu, Ploomi 1	120	Ropka ja Variku piirkonna (Tartu üks olulisem ettevõtlus- ja elamupiirkond) lasteaiakohtade vajaduse katmine. Olemasoleva Ploomikese LA lasteaiahoone ühte tiiba kasutab Tartu Waldorfkool, kes kolib uude hoonesse ja kooli klassiruumid ehitatakse ümber lasteaiaks. Olemasolevale 4 rühmale lisandub 6 uut rühma, kokku hoones 10 rühma. Projekteerimine toimub 2015. Ehitus 2016.	2 500 000
4	Tartu Kesklinna Lastekeskus	Tartu, Akadeemia 2	48	Kesklinna piirkonna (kus suurim nõudlus lasteaiakohtade järele) lasteaiakohtade vajaduse katmine. Olemasolev amortiseerunud hooneosa kahele rühmale lammutatakse ja ehitatakse uus korpus 4 rühmale (ca 1100 m ²). Lisandub neli rühma sh kaks uut rühma. Igas rühmas 24 last ja lisanduvates rühmades kokku 48 last. Projekteerimine toimub 2016 ja ehitus 2017 aastal.	1 000 000
5	Supilinna lasteaed	Tartu, Oa 23	120	Supilinna, mille populaarsus atraktiivse elukeskkonnana järjest tõuseb ja kus hetkel puudub munitsipaallasteaed, uue 6 rühmale lasteaiaraajamine. Kinnistu suurus on 4879 m ² , millele lisandub LA parkimisala. Olemas on DP aastast 2004, vajalik on korraldada ideekonkurss ja projekteerimine. Hoone võimalik ehitus 2017-2018.	3 200 000

6	Kulli lasteaed	Tartu, Kulli tn.1	200	Uus 10 rühmaline lasteaed, mis katab ära populaarse elamispiirkonna Tammelinna ja areneva ettevõtlusega Ränlinna kohtadevajaduse. Kinnistu suurus 6405 m ² , millele lisandub LA parkimisala. DP on koostatud 2008 aasta ja 2014 on valminud eskiisprojekt (netopind 2406 m ²). Võimalik ehitus 2018-2019.	4 500 000
KOKKU			728		17 200 000
2. TARTU VALD					
1	Raadi Lasteaed	Mõisatamme tn 30	140	Lasteaiakohtade vajadus viia vastavusse nõudlusega. Kodulähedaste lapsehoiu kohtade tagamine kogukonnale.	3 000 000
2	Kõrveküla Lasteaed	Haava tn 6, Kõrveküla	140	Lasteaiakohtade vajadus viia vastavusse nõudlusega. Kodulähedaste lapsehoiu kohtade tagamine kogukonnale.	2 400 000
KOKKU			280		5 400 000
3. TÄHTVERE VALD					
1	Ilmatsalu lasteaed LEPATRIINU	Tähtvere vald, Ilmatsalu alevik, Pargi tee 4	60	Seoses elamuehitusega on noorenemas ka valla elanikkond ja sellest tulenevalt suurenemas nõudlus lasteaia kohtade järele. Nõudluse suurenemisele aitab kaasa lasteaia väga hea asukoht ja lasteaia maine. Vallavalitsus on alustanud olemasoleva lasteaia renoveerimisega, mille käigus tehakse juurdeehitused kuni 60 lapsele koha saamiseks. Lasteaia laiendamine on kajastatud Tähtvere valla arengukavas aastateks 2013- 2025, p. 8.3.1.2. tööde teostamise ajaga 2013 kuni 2017. Eesmärgiks on kõigile vallas elavatele lastele lasteaia koha tagamine.	900 000
2	Märjale lasteaia ehitamine	Tähtvere vald, Märja alevik	120	Lasteaed hakkab teenindama Märja, Össu ja Räni küla (orienteeruv elanike arv piirkonnas 1300) piirkonda. Olemas detailplaneering ja maa lasteaia ehitamiseks. Tähtvere valla arengukavas p. 8.3.1.23.	2 200 000
KOKKU			180		3 100 000
4. LUUNJA VALD					
1	Lasteaia rajamine Lohkvasse	Lohkva küla	100	Uue lasteaia rajamise vajalikkuse tingib Luunja valla rahvastiku jätkuv kasv. Lasteaiakohta vajavate laste arvu kasv püsib stabiilsena, mistõttu olemasolevad võimalused ei rahulda prognoositavat vajadust.	1 500 000
KOKKU			100		1 500 000
5. ÜLENURME VALD					
1	Tõrvandi lasteaia laiendamine	Tõrvandi alevik	48	Kavas on juurdeehitus olemasolevale lasteaiale. Põhjuseks lasteaia kohtade nappus ja Tõrvandi alevik on ka valla suurima elanike arvuga.	1 200 000
KOKKU			48		1 200 000

KÕIK KOKKU			1 336		28 400 000
KERGLIIKLUSTEED					
N r.	Tee nimetus	Tee asukoht	Tee pikkus, meetrit	Vajalikkuse põhjendus, kommentaarid jms	Hinnanguline maksumus, eurot
1. TARTU LINN					
1	Kroonuaia sild - Emajõe äärne - Aruküla tee - Tartu vald	Kroonuaia sild - Emajõe äärne - Aruküla tee - Tartu vald	2 540	Ühendab Tartu valda, Ujula-Kvissentali linnaosa ja Kesklinna. Hetkel on kergliiklustee ja kõnniteede katted kohati lagunened, osaliselt on planeeritud täiesti uus trass, mis võimaldab turvalisemat ja meeldivamat liikluskeskkonda kui olemasolev Puiestee tn äärne liikluskeskkond. Samuti loob selge ja loogilise ühenduse Tartu vallas Jõgeva mnt äärse kergliiklusteega ja selle äärsete elamupiirkondadega.	914 400
2	Näituse ja Ilmatsalu tn äärne kergliiklustee	Näituse tn - Ilmatsalu tn - Ilmatsalu ring	3 140	Ühendab Tähtvere valda Tartu linnaga. Hetkel Riia tn kõrval ainus võimalus ületada raudteed. Ühendab Kesklinna ja Vaksali linnaosad Veeriku ja Maarjamõisaga. Kergliiklustee ja kõnnitee on hetkel äärmiselt halvas olukorras, rekonstrueerimist vajavad Ravila - Ilmatsalu ja Näituse - Vaksali ristmik, et muuta ületused kergliiklejatele turvalisemaks.	1 274 400
3	Kesklinn – Annelinn - Luunja vald kergliiklustee	Jalakäijate sild - Anne tn - Annelinna kiir - Soojuse tee	2 920	Ühendab Luunja valda, Annelinna ja Kesklinna. Hetkel on kergliiklustee ja kõnniteede katted kohati lagunened, turvalisemaks muutmist ja parendamist vajavad kergliiklejate ületused Sõpruse pst ja Pikk tänaval.	1 043 600
4	Raudtee tn - Laseri - Aardla tn kergliiklustee	Raudtee tn - Laseri - Aardla tn	4 550	Ühendab Ülenurme valda Kesklinna ja Maarjamõisa linnaosa Tammelinna, Variku ja väljaehitamata Räniliinna linnosadega. Tegemist on täiesti uue trassiga raudtee koridoris. Lahendamist vajavad mitmed ristmikud: Vaksali - Raudtee tn, Aardla tn ristumine ja Laseri - Aardla tn ristmik.	2 800 000
5	Rattaringlus Tartu linnapiirkonnas	Rattalaenutuse projekt		Rattaringlus parandab liikumisvõimalusi ja aitab suurendada jalgrattakasutust linnapiirkonnas.	1 100 000
6	Riia tn - Kase põik - Ülenurme tn kergliiklustee	Riia tn - Kase põik - Ülenurme tn	3 440	Ühendab Ülenurme valda Kesklinna Jalaka ja Ropkamõisa linnosadega. Tegemist on täiesti uue trassiga raudtee koridoris. Lahendamist vajavad mitmed ristmikud: Riia tn riste, Aardla tn ristumine ja sidumine Võru tn olemasolevate kergliiklusteedega.	2 356 000
7	Raudtee eritasandiline	Riia - Vanemuise tn vahelisel alal	700	Raudtee läbib Tartu linna ja hetkel on kõik ristumised samatasandilised, mis on liiklusohlik, ainult Riia tn riste eritasandiline, kusjuures kergliiklejatele on ruumi	10 000 000

	ristumine	Lembitu tn sihis		mõlemalpool suurusjärgus 2 meetrit. Et siduda Kesklinna ja Maarjamõisa linnaosa, kus paikneb Tartu Ülikooli linnak, on hädasti vaja lisaks uut ühendust.	
8	Vaksali jaamahoone ühendamine kergliiklusteega Riia, Näituse, ja Veski tänavaga	Vaksali tänava ääres, ühendades Riia ja Näituse tänavat, Kuperjanovi tänava ääres, ühendades Jaamahoonet Veski tänavaga	1 200	Võimaldab Tartu linna peamise raudteeühenduse juurest ühendusi teiste kergliiklusteedega.	660 000
9	Anne tn - Kadaka tn - Jaama tn - Jaamamõisa - Peetri - Kasarmu kergliiklustee	Anne tn - Kadaka tn - Jaama tn - Jaamamõisa - Peetri - Kasarmu tn ääres	2 710	Ühendab Annelinna ja Eesti Rahva Muuseumi Raadil.	930 000
10	Sõpruse pst. - Põhja pst. Kergliiklustee	Sõpruse pst. - Põhja pst.- linnapiir	1 510	Ühendab Tartu linna ja Tartu valda.	550 000
KOKKU			22 710		21 628 400
2. TARTU VALD					
1	Jääaja tee	Jõgeva mnt-lt, Puhtaleiva külast - Jääaja Keskus: Maantee nr 39 ja tee nr 22220 (Lähte-Elistvere tee) ristmikust Jääaja Keskuseni.	2 600	Jääaja tee ühendab Tartu linna ja Saadjärve puhkepiirkonda. Rajatav kergliiklustee pakub võimalusi mitmetele sihtgruppidele. 1) Kohalikud elanikud Saadjärve piirkonnas saavad mugavalt jalgratastel liigelda linna ja tagasi. 2) Tartu linna elanikud saavad nt jalgratastel liigelda ohutult Saadjärve äärde puhkama. 3) Jääaja Keskuse külastajad saavad keskust külastada ohutult ja mugavalt nt jalgratastel. 4) Saadjärve Jahtklubi liikmed - lapsed ja noored eelkõige - saavad ohutult ja kiirelt ise jalgratastel trenni sõita. 5) On ühenduseks linnalähedase rohevõrgustiku ala ja linna vahel.	325 000
2	Kukulinna tee	Avangardi ristist ehk Äksi Kukulinna tee ja Lähte-Elistvere tee ristmikust Saadjärve külani. Maantee 22220 lõik.	1 600	Avangardi tee on jätkuks Jääaja tee ja suunab inimesed Saadjärve Kukulinna randa. Loob otsetee puhkepiirkonda Tartu linna ja kohalikele elanikele. On ühenduseks linnalähedase rohevõrgustiku ala ja linna vahel.	200 000

3	Kärkna tee	Jõgeva mnt ristist - Kärknani. Maantee nr 39 ja tee nr 41 ristmikust kuni Kärknani.	800	Kärkna tee ühendab Kärkna küla Tartuga. Võimalus otse, ohutult ja sujuvalt liigelda Tartu linna ja Kärkna vahel. Oluline kontaktühendus maaelanikele linnaga jalgratastel liiklemiseks ja muudeks aktiivse puhkuse tegevuste harrastamiseks.	100 000
4	Muuseumi tee lõigus Roosi tn - Põhja pst.	Muuseumi teel lõigus Roosi - Põhja pst.	800	ühendab Tartu valda ja Tartu linna.	100 000
KOKKU			5 800		725 000
3. TÄHTVERE VALD					
1	Valgustatud kergliiklustee Tartu (Ilmatsalu ringilt) - Rahinge - Rahinge supelala (spordi ja vabaaja veetmise keskus)	Tähtvere vald, Tartu ringtee- Rahinge - Rahinge Pihva tee kuni Rahinge järveni	4 600	Nimetatud kergliiklustee vajalikkuse põhjendus: 1.Nimetatud tee ühendab Tartut Rahinge küla ja selle läheduses asuva spordikeskuse ja suvituskohaga. Aga see tee on osa ka Tüki ja Tüki-Üleoja külla ning Ilmatsallu viivast teest. Seega teenindab tee vähemalt 1100 piirkonna elanikku. Suvekuudel külastab päevas kuni 550 Tartu linna elanikku Rahinge spordikeskust ja suvituskohta. Enamus neist liigub jalgsi või jalgratastega. 2. Jalakäijate ja jalgratturite liikumise oluline suurenemine seoses Ilmatsalust algava Linnutee matkaraja , rohelise klassi kasutamisega, Rahinge järve ääres asuva spordikeskuse tegevuse laienemisega ja sealse külaplatsi kasutuse laienemisega; 3 raskeveokite liikluse suurenemine Tartu- Ilmatsalu -Rõhu teel ja Viljandi mnt ja Rahinge vahel asuval Rahinge - Pihva teel seoses Ilmatsalu biogaasijaama tööle hakkamisega; 4. 150 kohaga hooldekodu rajamine Rahingele suurendab jalakäijate osakaalu. Valla arengukavas p. 8.3.1.20.	1 100 000
2	Valgustatud kergliiklustee Ilmatsalu kool - Rahinge	Tähtvere vald, Ilmatsalu kool, Tüki Rahinge	3 400	Nimetatud kergliiklustee ühendab Ilmatsalu aleviku, Tüki ja Tüki-Üleoja küla Rahinge kaudu Tartu linnaga ja samas ka Rahinge spordikeskuse ja suvituskohaga Ilmatsalu alevikus ja külas elab ning Tüki ja Tüki-Üleoja külas elab vähemalt 860 sissekirjutust omavat inimest, teed kasutavad ka arvukad Tartu linna kodanikud õpilased , tudengid ja välituristid kes külastavad Ilmatsalust algavaid matkaradu ja rohelist klassi. Teel liikumine on jalakäijate jaoks äärmiselt ohtlik, kuna teel liiguvad Tartu Agro, puidufirma Ilmre ja Ilmatsalu Biogaasijaama rasked veokid. Üha enam liigub ka transiitveokeid. Valla arengukavas p. 8.3.1.20.	820 000
3	Rahinga - Pihva kergliiklustee	Tähtvere vald, Rahinge ja pihva küla	3 950	Nimetatud kergliiklustee on oluline eelkõige Tartu linna tervisesportlastele ja Ilmatsalu, Tüki, Rahinge ja Pihva küla elanikele, kes saavad hakata ohutult käima	750 000

				Rahinge spordi ja suvituskohas. Olemasolev riigile kuuluv Rahinge-Pihva tee on kitsas ja raskeveokite liikumise tõttu üliohtlikjalakäijatele ja jalgratturitele. Valla kergliiklusteede rajamise arengukavas.	
4	Tartu -Tiksoja - Vorbuse kergliiklustee	Tähtvere vald, Vorbuse	5 200	nimetatud tee on vajalik tervise sportlastele ja Vorbuse, tiksojal ja tähtvere külas elavatele elanike. Ka kasutavad seda teed Kure turismitalu külastajad ja edaspidi ka rajatava Vorbusemäe puhketsooni külastajad. Valla kergliiklusteede rajamise arengukavas.	1 050 000
5	Märja aleviku kergliiklusteed	Tähtvere vald, Märja alevik	2 200	Märja (registreeritud elanike arv 575, rahvaloenduse andmetel ligi 900 elanikku) elanike ohutuse tõstmine. Valla arengukavas p. 8.3.1.9.	550 000
KOKKU			19 350		4 270 000
4. LUUNJA VALD					
1	Kergliiklustee Lohkva-Kabina- Vanamõisa maantee ääres	Lohkva-Kabina- Vanamõisa tugimaantee ääres	5 000	Loob võimaluse Tartu linna ja Luunja valla elanike jaoks kasutada piisava pikkusega ringi	750 000
2	Lohkva ja Ihaste vaheline kergliiklustee	E.Wiiralti tn ääres	1 200	Loob tervikliku kergliiklusteede võrgu, mis hõlmab Tartu linna Ihaste piirkonda ja Lohkva küla ning võimaldab sujuvalt kasutada olemasolevat Röpina maantee äärset ning rajatavat Põvvatu-Luunja kergliiklusteed	200 000
KOKKU			6 200		950 000
5. ÜLENURME VALD					
1	Külitse-Ülenurme lennuväli	Külitse alevik, Laane küla, Reola küla	4 290	Ühendab omavahel olemasolevad kergliiklusteed, tekib ring.	772 200
2	Võru mnt-Poldri- Kaasiku tn	Ülenurme alevik- Soinaste küla	2 640	Suur jalakäijate ja elamualadelt Ülenurme gümnaasiumisse käivate laste arv.	475 200
3	Tõrvandi-Ülenurme ühendus	Tõrvandi alevik	900	Tekib ühendus valla kahe keskuse vahel, samuti Soinaste küla elanike liikumine Ülenurme gümnaasiumi.	162 000
4	Võru mnt (Männi- Lennu-Vangi tee)	Ülenurme alevik	500	Juurdepääs sportimisvõimalustele Aardla poldril	90 000
KOKKU			8 330		1 499 400
KÕIK KOKKU			62 390		29 072 800